

Waa'ee ITOOPHIYAA
Guyyaa tokkotti irra deebiin seenaa haa hojjennu!

Guyyaa tokkotti biqiltuuwwan miliyoona 500

Biqiltuuwwan miliyoona 500
Guyyaa tokkotti dhaabna Ashaaraa Magariisaa keenya ni keenya!

Adoolessa 10 bara 2015
Aduun baatee hanga dhiitutti Itoophiyaanonni hundinuu mana hin oolan!!

Saaraa: DhPI

Kuufama
Addaa teeleebirrii

Hir'isa Hanga 55%

Karaa **ethio telecom** **telebirr SuperApp**

“Waan gad dhaabantu nama dhaaba”

- *Abbaa Gadaa Maccaa Warginaa Tarreessaa*

fuula 14

Dhaabbii biqiltuu iftaaniitiif qophiin xumuramuu naannoleen ibsan

Gammachuu Kadiriin mataduree, “Borii keenya har’a haa dhaabnu” jedhuun adeemsifamuuf qophii xumuruusaanii naannoleen beeksisan.

Finfinnee: Waamicha guyyaa tokkotti biqiltuu miliyoona 500 dhaabuuf Ministirri Muummee Doktor Abiyi Ahmad dhiyeessaniifi iftaan Mootummaan Naannoo Sidaamaa, Amaaraa, Gaambeellaa, Beenishaangul Gumuzi, Sidaamaafi Kibbaa waamicha Ministira Muummee dhiyaate ilaalchisuun ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin, Wiixata dhufu, Adoolessa 10 bara

Gara fuula 14tti

Komishinichi hidhattoota hidhannoo hiikkatan kuma 75 deebisee dhaabuuf hojjetaa jira

Rippoortara Gaazexichaatiin hiikkatan kuma 50fi kanneen naannolee biroo kuma 25 hanga baatii Muddee bara 2016tti deebisee kan dhaabu ta’a.

Finfinnee: Hanga baatii Muddee bara 2016tti loltoota hidhannoo hiikkatan kuma 75 deebisee dhaabuuf hojjetaa jiraachuu Koomishiniin Haaromsa Biyyaalessaa ibse.

Komishinichi waltajjii marii Dhaabbilee Siviilii Hawaasaa waliin haala loltoota hidhannoo hiikkatan deebisanii itti dhaabuu irratti marii taasiseen, loltoota naannoo Tigiraayi hidhannoo

Gara fuula 14tti

Ambaasaaddar Tashoomaa Toogaa

Oomisha Keenya Bakka Bala
taatanii raabsuu yoo barbaaddan karaa lakk.

Bilbilaa 0985131013

Teessoon: Boolee detaska jira maqeeniyootumma. Baalata garuu dabalatti tokkottaa.

Oromiyaatti hojjettoota
ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilaa turan kuma 12, Somaaleetti 700 irratti tarkaanfiin fudhatame

fuula 2

ODUU

Obbo Yaa'iqoob Tuaddasaa

Oromiyaatti hojjetoota ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilaa turan kuma 12, Somaaleetti 700 irratti tarkaanfiin fudhatame

Waaqshuum Fiqaaduutiin

Finfinnee: Oromiyaatti barana qofa hojjetoota kuma 12 ol ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilaa turanirratti tarkaanfiin seeraa fudhatamuu Biiron Pablikii Sarvisiifi Misooma Qabeenyaa Namaa Oromiyaa beeksise. Ragaan barnootaa hojjetoota guutuu Oromiyaa qulqulleessuuf sochiin taasifamaa jiraachuus ibsaniiru.

Hogganaa ittaanaan biirichaa Obbo Yaa'iqoob Tuaddasaa ibsa Dhaabbata Pireesii Itoophiyaatiif kennaniin akka jedhanitti, barana ragaa hojjetootaarratti sakatta'iinsa jabaa taasifameen namoota ragaa barnootaa sobaatiin faayidaa hinmalle argataa turan kuma 12 irratti tarkaanfiin hojiirraa gaggeessuufi bakka maluuffitti gad buusuu fudhatameera.

Oromiyaan bara 2009 irraa eegalee duula ragaa barnootaa qulqulleessaa jiraachuus yaadachiisanii; osoo sakatta'iinsi hingodhamin hojjetaan matumasaatiin akka of saaxilu carraa kennameen hojjetootni ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilaa turan 6,746 adda ba'anirratti tarkaanfiin fudhatameera jedhan.

Akka isaan jedhanitti, labsii lakkoofsa 24/20 bara 2015 ba'een hojjetaan tokko yakka sassaabdummaa kiraa jechuunis aangoo seeraan ala fayyadamee abbaa dhimmaa miidhu, matta'aa fudhatuufi ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilu araarama tokko malee hojiirraa gaggeeffama. Hojjetaan kun eessattiyyuu akka hinmindeeffanneef ragaansaa hanga federaalaatti galmee gurraachaan hidhama.

Ragaa barnootaa hojjetoota guutuu Oromiyaa qulqulleessuuf sochii eegalameenis hanga ammaatti ragaalee hojjetootaa 4,445 dhaabbilee barnoota olaanaa mootummaafi dhuunfaa kanneen magaalota Naqamtee, Najjoofi Mojo akkasumas aanaalee 14 godinaalee 14 keessaa filatamanirraa walittiqabaman teknolojiin deeggaramanii secca'aa jiraachuus Obbo Yaa'iqoob hubachiisaniiru.

Ittifayyadama humna namaatiin walqabatee yeroo ammaa Oromiyaan hojjetaa ga'aa, kuma 600 ol waan qabduuf hojjetaa jirutti qixa sirriin fayyadamuufi bu'aaqabeessa taasisuuf bakka hojiin baay'atutti tarsimoon hojjetaa sochoosuu hojiitti kan hiikamu ta'uus beeksisaniiru.

Haaluma walfakkaatuun, caasaa hojjetootaa naannichatti hojjetameen walqabatee namootni 700 ragaa barnootaa sobaatiin tajaajilaa turuufi baranas sochii

Gara fuula 14tti

Qellem Wallaggaa godina misoomaafi nageenyaa taasisuuf tumsa hundaa barbaada

Waaqshuum Fiqaaduutiin

Finfinnee: Godinaalee Oromiyaa rakkoo nageenyaa qaban keessaa godinni Qellem Wallaggaa isa tokko. Rakkoo nageenyaarraa kan ka'e hawaasni godina kanaa ofirraa bu'ee fayyadamummaa misoomaa mirkaneeffachuurratti danqama guddaa qaba.

Haala nageenyaafi misooma godinichaa ilaalchisee Dhaabbatni Pireesii Itoophiyaa Itti gaafatamaa Waajjira Bulchiinsaafi Nageenyaa godinichaa Obbo Tasammaa Waariyoo waliin turtii taasiseera.

Akka isaan jedhanitti, ABO Shaneen hojii misoomaafi nageenyaa godinichaa gufachiisuuf yeroo garagaraa aggaammii taasisus kutannoo ummata godinichaa qindoomina qaamolee nageenyaan qolatamee hojiin misoomaa haala idileen taasifamaa jira. Nageenyi godinichaa waggoottan lamaan sadanii as haala fooyya'arra jira. Pirojektota gurguddoon ijaarsisaanii xumuramee tajaajilaaf ga'uu danda'aniiru.

Tibba kana aggaammii ABO Shaneen aanaalee godinichaa lama keessatti taasisuu kan ibsan Obbo Tasammaan, ta'us ijaarsa ummataa, milishaa, gaachana sirnaafi qaamolee nageenyaa waloon aleelamee boodatti deebi'uun yeroo ammaa kana ummatni aanaalee kanneenii hojii misooma idileesaarra jiraachuu dubbataniiru.

Ammaan tana aanaalee 12 godinichi qabu keessatti caasaan mootummaa hojii idileesaa

Nageenya godinichaa caalaatti cimsuuf mariin murteessaadha

hojjechaa jiraachuu himanii, bakka tokko tokkotti rakkoo salphaan jiraatus dheebuu misoomaa kan qabu ummatni godinichaa farreen nageenyaa qolachaa hojii misoomaa finiinsaa jiraachuu ibsaniiru.

Daandiin aanaa Anfilloofi naannoo Gaambeellaa walqunnamsiisu kan yeroo dheeraaf cufamee tures hojii nageenyaa bal'inaan hojjetameen yeroo ammaa banamee ummatni sochii dinagdeefi hawaasummaa haala gaariin gaggeeffachaa jiraachuus himaniiru.

Godinni Qellem Wallaggaa godina qabeenya uumamaan badhaateefi waa hundaa magarsitu ta'uu eeranii, haa ta'uutii, godina badhaatuu kanatti rakkoo farreen nageenyaa uumanirraa kan ka'e omishaafi omishtummaan haala eegamuurra akka

hinjirre akkasumas, gaaffii misoomaa ummata godinichaa kan ta'e ijaarsi daandii asfaaltii godinichaa naannoo Gambeellaa walqunnamsiisu danqaa ABO Shaneen addaan cite jiraachuus eeraniiru. Ijaarsa daandii kana itti fufsiisuuf qaama dhimmi ilaalu waliin mari'achaa jiraachuus yaadachiisaniiru.

Boora'uun nageenyaa gaaga'ama roga maraa inni fidu ummata godinichaa caalaa kan hubatu hinjiru jedhanii, mootummaan gaaffii misoomaafi nageenyaa deebisuun sochii taasisaa jiru dachaan dabaluu akka qabu gaafataniiru. Pirojektota addaan citan itti fufsiisuufis ta'ee pirojektota haaraa yaadaman galmaan ga'uuf ummatni haala kamuu keessatti tumsa barbaachisuuf qophii ta'uus hubachiisaniiru.

“Mindaan baatii sadii nuu hinkaffalamne”

- Hojjetoota

“Mindaan baatii Caamsaa gara baankiitti ergameera”

- Warshaa Sukkaaraa Fincaa'aa

Gammachuu Kadiriin

Finfinnee: Sababa rakkoo alseerummaan mindaan baatiilee sadiif nuu hinkaffalamne jechuun hojjetootni warshaa Fincaa'aa ibsan. Mootummaan rakkoosaaniif furmaata akka kennus gaafatan.

Nageenyaaf maqaan koo akka hindha'amne jechuun addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf yaada kan kennan hojjetaa dhaabbataan warshichaa akka jedhanitti, alseerummaa warshicha keessatti dagaageen mindaan hojjetootaa osoo hinkaffalamiin baatii sadiifi isaa ol lakkoofsiseera. Hanga oduun kun qindaa'etti mindaan hojjetoota dhaabbataa baatii sadiif, kan hojjetoota humnaa baatii afuriif akka hinkaffalamne ibsaniiru.

Qaama seeraan hidhateen ugguramee saamichi warshicharra qaqqabe dhugaa ta'us mindaan hojjetootaa kan dhaabate ugguricha dura ta'uu eeranii, guyyaa mindaansaani dhaabaterra eegalee rakkoo hawaasummaa garagaraatiif saaxilamaa jiraachuu himaniiru. Mootummaan rakkoo

Suurraan : Fuula Warshicharraa fuudhame

hawaasa warshaa Fincaa'aaf furmaata akka kennus waamicha dhiyeessaniiru.

Hojjetaan humnaa warshichaa biraan nageenyaaf jecha maqaan koo akka hindha'amne jechuun yaada dabalataa kennan akka jedhanitti, mindaan hojjetoota dhaabbataa baatii sadiif, kan hojjetoota humnaaf kan baatii afuriif hanga ammaatti hinkaffalamne jedhaniiru.

Sababuma kanaan hojjetootni rakkoolee hawaasummaa garagaraatiif saaxilamuu himanii; akka mootummaan furmaata kennuufiif gaafataniiru.

Hoji gaggeessaan warshichaa Obbo Mangistuu Hayilamaariyaam gamasaaniin, balaa Caamsaa 12 bara 2015 murna

Gara fuula 14tti

Ijoo Dubbii

Dhaabbii biqiltuu miliyoona 500 irraa hinhafamu

Itoophiyaan Wiixata dhufu cidha guddaa qabdi; cidha dachee bosonni irraa golgolaa'e deebisanii magariisa uwwisuu. Itoophiyaan keessumaa waggoota shanan darbanitti moggaasa ashaaraa magariisaa jedhuun marsaa jalqabaatiin biqiltoota biliyoona 25 dhaabdeetti.

Marsaa lammaffaa barana eegalameenis biqiltoota biliyoona hedduu dhaabuuf karoofamee hojii qabatamaatti seenameera. Qaamuma karoora kanaa kan ta'e dhaabbiin biqiltuu guyyaa tokkotti biqiltoota miliyoona 500 milkeessuu Wiixata dhufu, Adoolessa 10 bara 2015 mataduree, "Kun Dhimma Itoophiyaati" jedhuun ni adeemsifama.

Kanuma ka'umsa gochachuun ergaa kan dabarsan Ministirri Muummee Abiyi Ahmad (PhD), "Guyyaa tokkotti biqiltuu miiliyoona 500 dhaabuun seenaa haa hojennu; Itoophiyaanonni guyyichatti riikardii haaraa haa galmeessinu" jedhan.

Ashaaraan magariisaa nuuf waan hedduudha. Omishtumma qonnaa kan guddisu, wabii nyaataa keenya akka mirkaneffannu kan taasisu, waggaatti yeroo lamaa sadii omishnee omisha nyaataa gatii gadaanaan akka argannu, laggeen akka guutan gochuun jallisiifi bishaan dhugaatiin akka addaan hincitne kan taasisuudha. Uwwisa bosonaa dabaluu madaala qilleensaafi nageenyummaa Hidhaa Haaromsaa kan eeguudhas.

'Itoophiyaa Jiituu' jennee kan leellisneef akka dhugoomuuf, seenaa hongeefi beela jedhaman gogsuuf dandeettii kan uumu ta'uudha.

Beeylada lakkoofsaan qofa utuu hintaane, bu'aa irraa argamuun addunyarratti akka beekamu kan taasisu, kuduraafi muduraa, mi'eessituwwan qe'ee keenyatti akka argannu kan taasisuudha.

Galii turizimii qabeenyaa uumamaa argamu guddisuuf carraa kan uumu waan ta'eef, ashaaraan magariisaa nuyiif waan hedduudha.

Jireenyi dhala namaa bara keenyaa, jireenya magariisawaadha. Uumama waliin kan waliigale, kan uumamaaf gatii kennu, uumama keessa kan da'effateedha. Namni uumama dhabuudhaan gatii hamaa kaffalaa jira.

Dhukkuboota salphaatti irraa fayyuu hindandeenye, haala qilleensaa yeroo yeroon jijjiiramu, qaamoleen bishaanii xiqqaachuufi hir'achuu, cabbiwwan waaltaawwanii baquu, qaroomina dhala namaa gatantarsaa jira.

Kanaaf, ashaaraan magariisaa dhaloota boruutiif qabeenya dilbiidha. Biyyi dhaalchifnu kan qabeenya uumamaatiin kan eegame ta'uu qaba.

Naannawaan keenya jijjiiramun, dhiqamuun biyyee hir'achuun, simbirroonniifi bineensonni deebi'aa jiraachuun, haalli roobaa fooyya'aa dhufuun agarsiistuu bu'aa hanga ammaatti taasifame keessatti eeramu.

Sagantichaan gaarren, qarqarri lageenii, iddoowwan duwwaan mandarootaa, mooraan nama dhuunfaa, manneen amantiilee, barumsaafi wajjiraalee, lafa qonnaafi dheedicha beeyladaatiif hinoolle bosonaan uwwifamuu qabu.

Warri bakka dhaabu hinqabne meeshaalee garagaraa keessa dhaabuun gamoowwan keenya magariisa uffachuu qabu. Hanga Itoophiyaan waggaa guutuu magariisa uffattutti dhaabbiin biqiltuu ittifufuu qaba.

Kanaafis akkuma kanaan dura guyyaa tokkotti biqiltuu miliyoona 350 dhaabne iftaan, Adoolessa 10, 2015s guyyaa tokkotti biqiltuu miiliyoona 500 dhaabuun seenaa haa hojennuu. Guyyichatti Itoophiyaanonni hundi galmee haaraa ofii keenyaa haa galmeessinu.

Hojichi dhimma siyaasaa, paartii ykn sagantaa mootummaatti jedhamee kan irraa hafamu otoo hintaane dhimmichi dhimma Itoophiyaa magariisa uwwisuu waan ta'eef amantiifi aadaa, dhaaba siyaasaafi ilaalcha, umuriifi koorneyaa, barnootaafi sadarkaan jireenyaa osoo hinjenne hunduu bariidhaan bahee hirmaachaa ooluu qaba.

Bariisaan

Guraandhala bara 1969 hundaa'e.
Torbanitti al tokko, guyyaa Jimaataa,
Dhaabbata Pireesii Itoophiyaatiin maxxanfamaa ture. Waxabajjii
1,2011 irraa eegalee Sanbata maxxanfamaa jira.

Hoji Gaggeessaa Olaanaa Dhaabbata Pireesii Itoophiyaa
Lakk. bilbilaa - 011-126-42-22
Email :- epa@press.et

Gulaalaan
Charinnat Hundeessaa
Lak.Bilbilaa 011-126-42-08
chhundessa@yahoo.com
email-cherenthundessa@press.et
Teessoon:Kutaa Magaalaa Nifas Silki Laaftoo

Qopheessitootni:
Saamraawit Girmaa
Natsaannat Taaddasaa
Bayyanaa Ibraahim
Waaasihun Takilee

Adeemsisaa Hojii
Bil. 011-126-42-22

Kutaa Beeksisaa:
Bil. 011-156-98-73

Raabsa Gaazexaa
Bil.011-157-02-70

Faaksii Kutaa Qophii
251-011-1-5698-62
L.S.P 30089
email-bariisaa@press.et

 Ethiopian Press Agency

Yaada

Fayyummaaf qabeenya uumamaa wajjin araaramuu qaba

Charinnat Hundeessaatiin

Tibbi gannaa amma keessa jiru yeroo waa'een qabeenya uumamaa kunuunsuu, biqiltuu dhaabuufi kanaan walqabatan bal'inaan ka'aafi irratti hojjetamaa jiruudha.

Doktar Gammadoon hayyuu dhimmoota eegumsa naannawaa, lubbuqabeeyyii, biqiltoota biyya keessaafi kkf irratti quuqama guddaadhaan hojjetaa jiraniifi turaniidha. Turtii tibbana Gaazexaa Bariisaa wajjin taasisaniin faayidaa qabeenya uumamaa eeguufi kunuunsuun qabuufi kkf irratti yaada ittaanu kennanii turan.

Qabeenya uumamaa eegu

Oggaa waa'ee qabeenya uumamaa eegu kaasnu dhimmi biqiltoota biyya keessaatu ka'a. Qabeenya uumamaa kan eegnu tajaajilli jireenya hawaasummaa, aadaa, dinagdeefi hafuura dhala namaa hundi waan isaan walqunnamaniifi. Namni fayyaqabeessa ta'uu barbaade qabeenya uumamaa wajjin araaramuu qaba. Sammuun qabeenya uumamaatiin wal'aanama. Baasii keenya hunda yoo fudhanne ykn akaakuuwwan midhaanii erga dhalannee kaasnee nyaanne haa tarreessinuuti, maddi hundasaanii qabeenya uumamaati.

Fakkeenyaaf xaafii yoo fudhanne akaakuu qabeenya lubbuqabeeyyii Itoophiyaa keessaa isa tokko. Kanneen biroos tarreessuun ni danda'ama. Walumaagalatti qabeenyi uumamaa eegamu qaba. Mirga eegamuus qabu. Garuu isaan eeguun kan nu dirqisiisu fayyina, qilleensa qulqulluufi kkf argachuufi.

Biqiltuulee biyya keessaa

Biqiltuuleen biyya keessaa haaluma uumamaasani keessatti tajaajila kennaan waan turaniif kan alaa fidneen bakka buusuurra yoo isaanuma fayyadamne hariiroon sun fayyaalessa ta'ee tajaajilaa irraa barbaadnu nuu kennuu danda'a. Kanaafi, qabeenyawwan uumamaa eegu qabna kan jennuuf. Oggaa kana jennu garuu akeeka wayitiif, dhimma addaa tokkoof, fedhii addaa indastiriif kan alaa hinfayyadamnu jechuu miti.

Fakkeenyaaf muka baargamoo otoo dura bu'oonni duraanii Itoophiyaa alaa fidanii Inxooxoorra dhaabuu baatanii bakkichi golgolaa'ee magaalaa kun ni bada ture; faayidaa qoraaniif kennu dabalatee jechuudha. Baargamoodhaan walqabatee waantoni falmisiisoon jiraatanis yoo akeeka wayiitiif fidnee dhaabne homaa miti.

Kan biyya keessaa qofa otoo hintaane warri kaanis nu barbaachisu, qoraan fa'iif waan oolaniif. Ummanni biyya keenyaa baay'een nyaata kan bilcheeffatu qoraaniini. Qoraaniif ykn indastiriif yaadamee kan alaa galu yoo fayyadamne dhiibbaan qabeenya uumamaarra ga'u ni hir'ata. Iddoon biqiltuun biyya keessaa

ittibarbaadamu waan jiruuf isa achumatti kunuunsuu barbaachisa. Kanneen omishafa'iif barbaadnu ammoo alaa fidnee fayyadamuun dirqama.

Bosona daldalaa

Keessumaa kanneen bosona dhimma daldalaatiif jedhaman babal'isanii ittifayyadamuun gaariidha. Sababiinsaas ummanni biyya keenyaa baay'een nyaata bilcheeffachuuf qoraan waan fayyadamuuf. Fedhii kana guuttachuuf gara qabeenya uumamaa deemuurra kanneen irranatti eerretti fayyadamuun gaariidha.

Waliigalaan qabeenya uumamaa kabajanii fayyadamuun, kunuunsuun, sirnaan qabuun, misooma waaraatiif oolchuun kana qofatu nu baasa jedhamee kan murtaa'uu otoo hintaane akkuma haalasaatti kan ilaalamuudha.

Itoophiyaa...

Ani namoota sirriitti Itoophiyaafi waa'eeshii beekan keessaa tokko. Biyyoota addunyaa hedduu argeera. Garuu kan akka Itoophiyaatti haala qilleensaafi qabeenya uumamaatiin badhaadhe hinjiru. Qabeenya qabnu kunuunsuu dhabuun keenya aarsaa akkamii nu kanfalchiisaa akka jiru namoonni biyyaa bahanii ilaalanii deebi'an sirriitti ibsanii agarsiisuu waan hindandeenyeef yoo ta'e malee Itoophiyaatti waantoni hundi haala walsimataa ta'een jiru jechuun ni danda'ama; yoo jiraatellee muraasa. Fakkeenyaaf yeroo gannaa Itoophiyaatti uffanna kettaa (shamizii) qofa uffachuun ni danda'ama. Kana kan fide sanyiiwwan qabeenya uumamaa biyya keessaati.

Itoophiyaan qabeenya uumamaatiin adduma. Biyyi adda taate tun qabeenya uumamaashii adda ishee taasise addaan baastee beekuu qabdi. Qabeenyashii uumamaa adda ishee taasise sirnaan qabachuun, misoomaaf oolchuun, haala dhaloota ittaanuun kunuunsuun, eeguufi hogganuun, sirna diriirsuun, sirnicha fayyaalessa gochuun murteessaadha. Dirqamni kana gochuu ammoo hoggantootaafi lammiileeshii harka jira.

Paarkii Michummaa

Paarkii Michummaa fakkeenyaaf yoo fudhanne, bakka sana dur haalli fooyya'aan akka ture hubachuun nama hinrakkiisu. Hanqinni dhiphina bakkaa otoo hintaane rakkoon yaadamaa akka jiruudha kan namatti agarsiisu. Raakkoon yaadamaa kun yoo baadiyyaa ta'e lafa hunda gara qonnaatti, magaalatti lafa jiru ijaarsaaf oolchuurra misoomni uumama wajjin walsimatu karoofamee hojjetamuu qaba. Kunis sirnaan hogganamu qaba. Hojiin akkanaa yeroo murtaa'etti bifa duulaatiin kan adeemsifamu otoo hintaane sirnaan, hojmaata jaarmiyaatiin kan mil'atameefi utubame ta'uu qaba.

ODUU

Pirofeesar Alamaayyoo Gadaa

Gabaa kappitaalaa milkeessuuf galii namoota dhuunfaa guddisuun barbaachisaadha

Taammiruu Raggaasaatiin

Finfinnee: Karoora gabaa kappitaalaa milkeessuuf galii namoota dhuunfaa guddisuun barbaachisaa akka ta'e yunivarsiitii Finfinneetti hayyuun dinagdee Pirofeesar Alamaayyoo Gadaa ibsan.

Pirofeesar Alamaayyoon ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin akka jedhanitti, gabaan kaappitaalaa amalasaatiin hirmaannaa namoota hedduu kan gaafatuudha.

Ministirri Muummee Doktor Abiyi Ahimad bara dhufurraa eegalee Itoophiyaa keessatti sirni gabaa Kappitaalaa hojiitti akka hiikkamu ibsuun walqabatee sirni gabaa kun qixa barbaadamuun hojiitti yoo hiikkamee invastaroota biyya alaa harkisuun diinagdee biyyattii guddisuurratti shoora olaanaa akka qabu hayyuun kun dubbataniiru.

Gabaa meeshaaleetti akkuma daldalli meeshaalee garaagaraa raawwatamu gabaa kappitaalaa keessatti immoo daldala aksiyoonaatu taasifama jedhanii; daldala aksiyoona taasifamuun galii biyyattii guddisuuf dhaabbileenifi namootni dhuunfaan aksiyoona bitatanii fi gurguran baay'inaan jiraachuu qabus jedhaniiru. Milkaa'inasaa fi aadaan qusannaafi humni qusannaa namoota dhuunfaas ta'ee kan dhaabbilee guddachuu akka qabus hubachiisaniiru.

Kana malees gabaa kappitaalaa finiinsuuf wanti daldalamus jiraachuu qaba kan jedhan Pirofeesar Alamaayyoon; biyyootni Afrikaa kan akka Ruwaandaa, Ugaandaa, Taanzaaniyaa, Gaanaa, Naayijeeriyaa, Afrikaa Kibbaa, Gibxiifi Keeniyaaan sochii gabaa kaappitaalaatiin muuxannoo olaanaa qabaachuu yaadachiisaniiru.

Haa ta'u malee, wanti daldalamu biyyoota kunneen keessatti lakkoofsaan xiqqaa waan ta'eef gabaa kappitaalaa kanarraa faayidaan isaan argatanis baay'ee xiqqaadha jedhaniiru.

Itoophiyaa keessatti garuu wanti gabaaf dhiyaatu baay'edha waan ta'eef qixa sirriin yoo irratti hojjetame bu'aa guddaa kan fidu ta'uu eeranii; baankii dabalatee Itoophiyaa keessatti irra caalatti dhaabbileen kaappitaala gurguddoo sochoosan dhaabbilee mootummaa ta'uun sirna gabaa kappitaalaa diriirsuufi sirna gabaa kanaan diinagdee guddisuuf biyyattii keessatti akka carraa gaaritti kan gargaaru akka ta'es himaniiru.

Sirni gabaa kun waliin dhahiinsaaf salphaadhumatti kan saaxilamu waan ta'eef waliin dhahiinsa achi keessatti mudachuu danda'u hambisuuf sirna odiitii cimaa kan qabeenyaa dhaabbilee gara gabaa kanaatti galanii ittiin too'ataman diriirsun barbaachisaa akka ta'e hayyuun diinagdee kun ibsaniiru.

Giddugalichi jireenya qonnaan bultoota misoomaaf kaafamanii jijjiiraa jira

Gammachuu Kadiriin

Finfinnee: Giddugalli Misooma Beeyladaa Qonnaan Bultoota Misoomaaf Qe'eesaaniirraa kaafamanii Finfinnee, Kutaa Magaalaa Aqaaqii, naannawa Koyyee Facceetti ijaarame jireenyasaanii jijjiiraa jiraachuu qonnaan bultoonni ibsan.

Giddugalichi Dheengadda Kantiibaa Magaalaa Finfinnee Aadde Adaanach Abeebetiin eebbifamee tajaajilaaf ifa ta'eera.

Kutaa Magaalaa Nifaas Silki Laaftoo Aanaa 01 irraa misoomaaf kan kaafaman Obbo Dirriibaa Geetaachoo sirna eebba kanarratti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf akka himanitti, giddugalichi abdi jireenyaa isaanitti horeera. Mootummaan deeggarsa qarshii miliyoona 1.5 mijjeessuufi fayyadamoo taasisuun ala bittaa fi kunuunsa beeyladaarratti ogeessa beeyladaatiin deeggarsa ogummaa taasifamaa jira.

Sheedii kennameef keessatti saawwan aannanii 14 horsiisaa jiraachuu eeranii; fayyaan loonsaanii ogeeyyii giddugalichaatiin waan hordofamuuf omisha sadarkaasaafi qulqullinasaa eeggate gabaaf dhiyeesuu eegaluus ibsaniiru.

Akka Obbo Dirriibaan akka jedhanitti, giddugalichi qonnaan bultoota akkasaanii abdi ta'uusaatiin bu'aan hanga ammaatti argame agarsiiftuudha. Dhuunfaattis ta'e akka waldaatti jijjiiramuuf kan nama onnachiisuudhas.

Kutaa Magaalaa Aqaaqiiirraa qonnaan bulaan Masfin Baacaas gamasaaniin, giddugalichi jireenya qonnaan bulaa jijjiiruuf shoora

Stuurri: Gabaaqoo Gabbree

Sirna eebba giddugalichaa

guddaa qabaachuu ibsanii; mootummaan giddugala hundeesse qarshii miliyoona 1.4 akka argatan taasisuun sheedii kennameef keessatti lukkuu kuma sadiifi 311 horsiisaa jiraachuu dubbatu.

Deeggarsi ogeessaafi hoggansa giddugalichaan kennamaafii jiru gara fuulduraatti omisha sadarkaasaa eeggate gabaaf dhiyeesuu kan isaan dandeessisu ta'uus himanii; bu'aa horsiisa lukkuurraa argataniin jireenyasaanii jijjiiraa jiraachuu ibsaniiru.

Kantiibaan Bulchiinsa Magaalaa Finfinnee Aadde Adaanach Abeebete sirna eebba giddugalicharratti argamuun haasawaa taasisanii akka jedhanitti, giddugalichi jireenya qonnaan bultoota misoomaaf qe'eesaaniirraa buqq'an ittifufiinsa deebisani dhaabuurratti shoora olaanaa qaba.

Qonnaan bultoonni kunneen omisha sadarkaasaa eeggate omishanii gatii madaalawaan gabaaf dhiyeesuun qaala'iinsa kan tasgabbeessan ta'uu eeranii; jiraattonni magaalattii maaddii guutuu qooddachuuf kan gargaaru ta'uufi carraa hojii bal'aa dargaggoota naannawaa magaalattii jiraniifis kan uumu waan ta'eef waldaaleen giddugalichaa cimani akka hojjetaniif waamicha dhiyeesaniiru.

Komishinari Komishina Qonnaan Bulaafi Misooma Bulchiinsa Magaalaa Finfinnee Baayyuu Shugguxeesrakkoo hawaas dinagdee qonnaan bultoota misoomaaf qe'eesaaniirraa kaafamanii furuuf mootummaan pirojektota garagaraa bocee hojiirra oolchaa jiraachuu eeran. Isaan keessaa giddugalli misooma beeyiladaa Koyyee Faccee isa tokko ta'uus ibsaniiru. Giddugalichatti qonnaan bultoonni 485 waldaalee 97n gurmaa'anii hojjechaa jiraachuu ibsaniiru.

Oromiyaatti barana biqiltuu muduraa miliyoona 25 oltu dhaabama

Taammiruu Raggaasaatiin

Finfinnee: Naannoo Oromiyaatti bara bajataa 2015tti biqiltuu muduraalee akaakuu garaagaraa miliyoona 25 ol dhaabuuf sochiirra jiraachuu Biirichatti Daarektarii Misooma Muduraa Obbo Taganyi Irranaa ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin akka jedhanitti, naannichi agroo ikoolojii omishaafi omishtummaa muduraaleef daran mijatu qaba.

Biirichatti Daarektarii Misooma Muduraa Obbo Taganyi Irranaa ibsa addatti Dhaabbata Pireesii Itoophiyaaf kennaniin akka jedhanitti, naannichi agroo ikoolojii omishaafi omishtummaa muduraaleef daran mijatu qaba.

Kanneen akka carraa gaariitti fayyadamuun muduraalee garagaraa kan akka avokaadoo, muuzii, paappayaa, maangoo, giishxaa, teemirii, zayituunaa, appilii, anaanaasiifi kanneen biroo dhaabuuf qophiin xumuramu ibsanii, bara bajataa 2015tti biqiltuu muduraa miliyoona 41 qopheessuuf karoofamee miliyoonna 37 latuu dubbatu. Kanneen keessaas biqiltuu muduraa kanneen akka avokaadoo, muuzii, paappaayaa, anaanaasii, appiliifi kanneen biroo miliyoona 25 ta'an dhaabiitti jiraachuu himu.

Muduraaleen kunneenis kan dhaabbatan

Akaakuu muduraalee garagaraa

sagantaa idileefi duula biqiltuu dhaabuutiin akka ta'e daarektarii kun ibsaniiru. Biqiltuu muduraa kunneen baay'inaan kan dhaabbatan jiraachuu Adoolessaafi Hagayya keessa ta'uu himanii, hanga ammaatti biqiltuu muduraa miliyoona jaha ta'u godinoota adda addaa keessatti dhaabamu yaadachiisaniiru.

Qorannoo garagaraa taasisuun muduraalee kanaan dura biyyattii keessatti hinomishamne omishamuu akka jalqaban taasifamuun dameen kun bu'aalee garagaraa galmeessaa jiraachuu eeranii, hojii gama misooma avokaadootiin hojjetame akka fakkeenyaatti kaasuun, naannicha keessatti akaakuuwan avokaadoo jaha omishamuu jalqabamuu

ibsaniiru.

Kanneen keessaa sadii alergiif kan omishaman yommuu ta'u, kunneenis gabaa idil addunyaarratti daran kan barbaadamaniifi bara darberraa eegalee gara biyya alaatti erguun kan jalqabame ta'uu kaasu. Omishaafi omishtummaa avokaadoo dabaluufoojiin avokaadoo diqaalomsuus bu'aa abdachiisaa argamsiisaa jiraachuufi biirichi Inistitiyuutii Qorannoo Qonna Oromiyaa waliin ta'uun avokaadoo miliyoona 1.9 diqaalomsuus himaniiru.

Akkasaan jedhanitti, gama omisha maangootiin sanyii fooyya'aa Giddugala Qorannoo Qonnaa Machaaraatiin bahe bu'aa olaanaa argamsiisaa jira. Giddugalichi sanyii fooyya'aa maangoo, 'Tommy Atkins' jedhamu kan omisha gaarii kennuu danda'u qorachuun qonnaan bultoota biratti babal'isuun fayyadamoo taasisaa jira.

Qorannoo haaraa taasisuun sanyii muduraalee garaagaraa diqaalomsuufi biyya alaati fichisiisuun hojiileen hojjetaman jiraatanis ammallee sanyii fooyya'aa muduraa dhiyeesuurratti hanqinni guddaan jiraachuu Obbo Taganyi eeraniiru.

Mijuu

BARIISAA SANBATAA Adoolessa 8 Bara 2015

Hojiilee guguddoo bara hajataa
2015tti gama dinagdeetiin
Oromiyaatti raawwataman
keessaa

fuula 8

“Waldhabdee mariidhaan furuun duudhaa Oromoo ganamaati”

- Aadde Masarat Birihaanuu

fuula 6

Dargaggoota Hararii
tola ooltummaarratti

fuula 11

Barreeffamni kun walta'iinsa Dhaabbata Piresii Itoophiyaafi Inistitiyuutii Qorannoo Armaawar Hansan wajjin walta'uun torban lamatti kan dhiyaatuudha

Qorattoonni Fayyaa Itoophiyaa ofis biyya keessanis fayyadaa jedha Ahariin

Waasihun Takileetiin

Inistitiyuutiin Armaawar Hansan rakkoo fayyaa hawasaa hiikuuf onnatee ka'e qorannoofi wal'aansa dhibee Juuzamiirratti eegale cinaatti, dhibeewwan akka TB, Busaa, Kaansariifi kanneen biroorratti qorannaawwan gara garaa taasisaa of ga'oomsaa jira.

Qorannoon gama fayyaatiin taasifamu kunis wal'aansa dhibeewwanii kennamu cinaatti kalaqni meeshaalee yaala fayyaatiif oolani akka babal'atuufis xiyyeeffannoo kennee hojjetaa tureera.

Gama kanaan bu'aalee onnachiisoon kan argaman yoo ta'u, meeshaaleen yaala fayyaa dhibee hir'ina dhiigaa qoratu, daa'imman bifa keelloo qabatani dhalatan ho'isuuf gargaaru, dhibee kaansarii qoratu kalaquun aantummaa lammiileef gama fayyaatiin qabu agarsiisaa jira.

Muuxannoon kalaqa meeshaalee yaala fayyaa kun dhaabbilee barnoota olaanaa gara garaan akka gaggeeffamu haataasifamu malee adda durummaan

yunivarsiitii Jimmaa keessatti bu'aaleen galmaa'an daran jajjabeessaafi rakkoo fayyaa hawaasaa hiikuu keessatti bakka olaanaa kan qabaniidha.

Meeshaaleen yaala fayyaa armaan olitti kalaqaman kunniin bakka ibsaan hinjirretti chaarjii ibsarraa fudhataniifi baatiriin tajaajila yaala fayyaa yeroo dheeraaf kennuu kan danda'an waan ta'eef argannoo addaati jechuun nidanda'ama.

Bu'aan argannoo kun akka Itoophiyaatti isa jalqabaa ta'uu kan himan Inistitiyuutii Armaawar Hansan keessatti Qindeessaa Giraandi Chaalenji Itoophiyaa Doktor Shaalloo Dhaabaati.

Akka ibsasaaniitti meeshaaleen yaala fayyaa kalaqamaa jiran haala qabatamaa Itoophiyaa kan giddugaleeffatan yoo ta'u, adda kan isaan taasisu bakka ibsaan jiruttis hinjirrettis kan hojjetaniidha.

Muuxannoon argannoo kun yunivarsiitii Jimmaa keessatti daangahuu waan hinqabneef dhaabbilee barnoota olaanaa keessatti babal'achuu akka qabuuf kallattiin taa'eera.

Kanaaf dhaabbileen barnoota olaanaa qorannoofi qo'annoo rakkoo fayyaa qabatamaan hiikuu danda'u hojjetan warraaqsichatti makamuu akka qabu Doktor Shaalloon kaasaniiiru.

Jalqabbiin kun akka babal'atuuf dhaabbilee barnoota olaanaa keessatti warraaqsi gaggeeffamaa kan jiru yoo ta'u, dhiyeessiiwwan barbaachisoon deeggaramuu akka danda'aniif haalli mijataan uumameera.

Akkaataa ulaagaa Giraandi Chaalenji Itoophiyaan qorattoonni bu'aa qorannoo rakkoo fayyaa hiikuu danda'u hojjetan ulaagaa taa'e sanaan madaalamani guutani yoo argaman deeggarsi maallaqa hoji gaggeessituu olaanaa ta'e kennamaafiira.

Deeggarsi maallaqaa taasifamu kun callisee osoo hintaane bu'aan qorannoosaanii hayyootaan madaalamee adeemsa keessa darbuu qabu erga darbee booda kennama jechuudha.

Akka ibsasaaniitti hojii gama kanaan dura hojjetaman hayyoonni qorannoo

rakkoo hiikuu danda'u hojjetan bu'aa dhamaateesaniin kan argatan yoo ta'u, dhaabbileen barnoota olaanaa biroos miira aantummaan hojjechuu qabu.

Qorannaan hojjetamu callisee shelfiirra kan taa'u osoo hintane adeemsa keessa darbuu qabu keessa darbee rakkoo fayyaa hawaasaa qabatamaan hiikee yoo argame hawaasa gadiirraa kaasee hanga addunyaatti gati qabeessa ta'a jedhu.

Meeshaaleen yaala fayyaa kunniin bu'a qabeessa ta'uun rakkoo fayyaa hawaasa Itoophiyaa hiikurra darbanii baay'ifamuun gabaa biyya alaaif ergamanii sharafa alaa akka argamsiisaniif kan gargaarudha.

Kun waan ta'eef dhaabbileen barnoota olaanaa bu'aa yunivarsiitii jimmaa keessatti galmaa'aa jiru kana fakkeenya godhachun meeshaalee yaala fayyaa rakkoo fayyaa hawaasaa hiikuu danda'an kalaquun ofis biyyasaaniis akka fayyadan kallattiin taa'ee waan jiruuf of kennanii qorannoo rakkoo hiikuu danda'u hojjechuun barbaachisaadha.

KEESSUMMAA BARIISAA

“Waldhabdee mariidhaan furuun duudhaa Oromoo ganamaati”

- Aadde Masarat Birihaanuu

Waasihun Takileetiin

Dacheen Shawaa Kaabaa biyya gootota Salaalee kanneen akka Jeneraal Taaddasaa Birruu, Agarii Tulluu, Hirkoo Tulluu, Jimaa Tulluu, Irreessaa Abbabaa Biqilaa, Wasanuu Didoo, Hayilamariyaam Gammadaafaa biqilchite seenaa uummata Oromoo keessatti bakka guddaa qabdi.

Gootonni kunniin Oromoofi Oromummaa cimsuun ala seenaa Itoophiyaa biyya keessaafi alatti olkaasuun injifannoo cululuqaa galmeessisaniiru.

Ummanni hinbaranne mirgasaatiif hinfalmatu jechuun dhiibbaa sirnoota darbanii jaarraa tokkoofi walakkaa oliif Oromooti ba'aa ta'aa turan ofirraa fonqolchuuf barnootatti cimuum murteessaa ta'uu Jeneraal Taaddasaa Birruu ummata hubachiisaa turan.

Tattaaffii gootota darbanii akka raacitiitti fayyadamuun Oromoon sirna jaarraa tokkoofi walakkaa oliif itti fe'amee ture ofirraa cabsuun qabeenyasaatti abbaa ta'eera. Mirgi ofiin of bulchuu, qabeenya ofiitti abbootuu mirkanaa'eera.

Ta'us ummanni Godina Shawaa Kaabaa gocha suukanneessaa qaamolee seeraan ala hidhatanii socho'aniin irratti raawwatamaa jiruun rakkachaa jiraachuudha Miseensi Caffee Oromiyaa Aadde Masarat Birihaanuu kan ibsan.

Dhimma kanaafi kkf irratti xiyyeeffachuun Gaazexaan Bariisaa Aadde Masarat Birihaanuu keessumaasaa maxxansa kanaa taasifateeraa dubbisa gaarii.

Bariisaa: Aadde Masarat Birihaanuu eenyu? Ummata aanaa kami bakka buutan?

Aadde Masarat: Godina Shawaa Kaabaatti Miseensa Caffee Buufata Filannoo Waacaalee Jiddaati. Kanamales Bulchiinsa Magaalaa Shaggar, Kutaa Magaalaa Lafga Xaafuu Laga Daadhiitti Hoggantuu Waajjira Dhimma Dubartootaafi Daa'immanii ta'een tajaajilaa jira.

Bariisaa: Yaada yaa'ii idilee 5ffaa waggaa 2ffaa bara Hojii Caffee 6ffaa irratti kaastaniin aanaaleen Godina Shawaa Kaabaa dhabiinsa nageenyaatiin rakkoo keessa akka jiran kaastaniittu. Haalli qabatamaan naannawichatti mul'atu maal fakkaata?

Aadde Masarat: Akkuman yaa'ii Caffeeratti kaase aanaalee godinachaatti alseerummaan babal'ataa jira. Lammiileen bahanii galuu, daldalatanii of jijjiiruu, dhimma hawaas dinagdeetiif socho'uun yaaddoo itti ta'aa jira. Qaamoleen yaaddoo nageenyaa uumaa jiranimmoo kanneen seeraan ala hidhatanii socho'aniidha.

Bariisaa: Tattaaffiin qaamni nageenyaa, nageenya lammiilee eegsisuuf taasisaa jiru maal fakkaata?

Aadde Masarat: Humni nagaa lammiilee kabachiisuuf bobba'e gahaadha jechuun hindanda'amu, murnoonni kunniin aanaalee godinichaa adda addaatti faffaca'anii lammiilee nagaa ajjeesaafi saamaa jiru. Kun yaaddoo jiruufi jireenya jiraattotaa ta'aa jira.

Bariisaa: Kaayyoon murnoota kanneenii maalinni laata?

Aadde Masarat: Akeeknisaniin qabeenya ummata hatuu, saamuu, nama ajjeesuu, kana malees ukkaamsanii qarshii gaafachuudha. Murnoonni kunniin mandheesaanii babal'ifachuun ummata

hiraarsaa jiru.

Bariisaa: Aanaaleen Godina Shawaa Kaabaa jala jiran hammami? Isaan keessa hammamtu rakkina kanaaf saaxilame?

Aadde Masarat: Godinni Shaawaa Kaabaa aanaalee 14 qaba. Isaan keessaa kudhan rakkoo nageenyaa keessa jiru.

Bariisaa: Murnoonni seeraan ala hidhatanii socho'an kunniin erga nama ukkaamsanii maallaqa hammam gaafataa jiru?

Aadde Masarat: Waan nama ajaa'ibuudha. Qonnaan bulaa, takka takkammo daldaloota butuun ykn ukkaamsuun qarshii hanga miliyoona lamaa gaafataa jiru. Namni miliyoona lama kennee of oolchuu waan hindandeenyeef ajjeefamaa jira. Mootummaan qaamolee kanneenirratti tarkaanfii laalessaa yoo hinfudhanne haalichi egeree simichaatiifuu yaaddoodha.

Keessumaa aanaalee akka Dagam, Kuyyuu, Abooteefi Yaayyaa Gullallefaatti rakkiniichi waan hammaatuuf mootummaan birmachuu qaba.

Gochi suukanneessaan murnoonni hidhatanii socho'an raawwatan hanga reeffallee dhorkachuutti kan qaqqabeedha. Gochi hamaan kun furmaata argachuu qaba. Murnoonni seeraan ala hidhatanii naannawicha keessa socho'an dhabamsiisuuf humni gahaan bobba'uun qaba.

Bariisaa: Lammiileen sababa kanaan qe'eesaaniirraa buqqa'an jiruu?

Aadde Masarat: Kan si dhibu abbootiin qabeenyaa ofirra darbanii carraa hojii dargaggootaaf uumuu danda'an, kanneen jireenya giddugaleessaa jiraatan qe'eeff qabeenyasaanii gadhiisanii magaalatti

baqataniiru.

Bariisaa: Shoorri ijaarsawwan akka gachaana sirnaafaa kanaan dura gurmaa'anii turanii dhimma nageenya mirkaneessuu keessatti akkamitti ibsama?

Aadde Masarat: Ijaarsi gaachana sirnaa, milishaan, poolisiin nageenya waloo lammiilee tiksuf toorri xiyyeeffannoo kennamee hojjetamaa ture gaariidha. Ta'us humnasaaniitiin murnoota kanneen dhabamsiisuun ni ulfaata.

Sababnisaas yeroo ammaatti lakkoofsisaanii yeroorraa yerootti dabalaa jira. Saamichi ittifuera. Kanaaf murnoota kaneen dhabamsiisuuf raayyaa ittisaa ykn humna gahaa bobbaasuun nageenya lammiilee tasgabbeessuufi sochiin hawaas dinagdee akka bakkatti deebi'u taasifamuu qaba.

Bariisaa: Sochiin hawaas dinagdee akka Godina Shawaa Kaabaatti jiru maal fakkaata?

Aadde Masarat: Godinichi omishaafi omishummaa callaa gara garaatiin kan badhaadheedha. Kana malees omisha aannaniitiin maqaa qaba.

Bariisaa: Misoomni aannaniis ta'e midhaanii daran olaanaadha jedhama. Haala gama walitti hidhaminsa gabaatiin jiru akka bakka buutuu ummataatti maal taajjabdan?

Aadde Masarat: Dhugaa dubbachuuf omishni aannaniifi midhaanii olaanaa ta'us daandiin mijataafi walitti hidhaminsi gabaa hanqina waan qabuuf fayyadummaan qonnaan bulaa gadaanaadha.

Bariisaa: Rakkoon gama bishaan dhugaatiifi ibsaatiin jirus cimaa ta'uutu dubbatamaatii asirratti maal jettu?

Aadde Masarat: Shawaa Kaabaatti

aannan caalaa bishaantu gatii olaanaadhaan gurgurama yoon jedhe dubbii harbeessuu hinta'u.

Ummanni bishaan dhugaatii dheebotu aannan gatii guddaa baasuu danda'u gatii rakasaan gurguraa jira. Fakkeenyaaf ummanni Aanaa Jiddaa Finfinneerraa fageenya kiiloo meetira 30 hincaallerra taa'ee bishaan dheebota. Aannan immoo gatii rakasaan gurgura.

Sababiin kanaa karaan, geejjibni, ibsaafi walitti hidhamiinsi gaba dhabamuudha. Kanaaf rakkoolee kanneen furuurratti xiyyeeffannaan hojjetamuu qaba.

Bariisaa: Sararri bishaanii akka godinichaatti aanaalee gara garaatti argamu umurii dheeraa kan lakkoofsise ta'uudha hawaasni kan kaasu. Isin kanarratti maal jettu?

Aadde Masarat: Dhugaadha. Sararri bishaan dhugaatii aanaalee Godina Shawaa Kaabaa jala jiran keessa jiru waggaa 47 kan lakkoofsiseedha. Baay'inni ummataa dachaan dabaleera.

Bishaan dhugaatii akka badhaasa guddaatti lakkaa'amaa jira. Sababnisaas iddoo tokko tokkotti bishaan jarikaanii abbaa liitira 25 qarshii digdamaan bitama.

Bariisaa: Kenniinsi tajaajila fayyaa jiru maal fakkaata?

Aadde Masarat: Tattaaffiin du'aatii hadholiifi daa'immanii hambisuuf eegalame jajjabeessaa ture. Ta'us tajaajilli daandii, geejjiba ambulansii kana malees hospitaalli ammayyaa dhabamuun yaadessaa ta'aa jira.

Gama kanaan akka godinaatti hojiin hojjetama jiru jajjabeessaadha. Haata'uutii

KEESSUMMAA BARIISAA

“Waldhabdee mariidhaan furuun ...

haadhooliin tajaajila si'ataa argachaa jiru jechuun ni ulfaata. Kanaaf ijaarsi bu'uraalee misoomaafi hospitaalli sadarkaasaa eegatee dhabamuun sababa guddaadha.

Akka godinaatti hospitaalota lama qofatu jira. Isaanis Hospitaalota Fiicheefi Muka Xuuriiti. Hawaasni Aanaa Warra Jaarsoo Dabrabirihan deemee wal'aanamuuf dirqama.

Ambulansiiwwan jiranis olii gadi figanii tajaajila saffisaa kennuurratti rakkoon nageenyaa isaan daangesseera. Kanumarraa kan ka'e du'aatii haadhoolii xiqqeessuun haala barbaadameen deema jira jechuun ni ulfaata.

Bariisaa: Kanaan walqabatee haalli gama dhiyeessii qorichaatiin jiruu hoo akkamitti ibsama?

Aadde Masarat: Dhiyeessii qorichaatiin walqabatee rakkoo guddaatu jira jechuun ni danda'ama. Faarmaasiin hawaasaa babal'atus qorichi keessa hinjiru.

Bariisaa: Hanqinoota irranatti certan furuuf eenyurraa maaltu eegama?

Aadde Masarat: Godinichatti misooma hawaasa fayyadamaa taasisu babal'isuun barbaachisaadha. Aannan gatii gadaanaadhaan gurgurani bishaan dheechohuun, omisha midhaan nyaataa hedduu horatanii rakkoo walitti hidhamiinsa gabaatiin faddaaltotaan saamamuun hafuu qaba. Nageenya mirkaneessuufis xiyyeeffannaan hojjetamuu qaba.

Bariisaa: Shawaa Kaabaatti gatiin aannanii maaliif gadi bu'e?

Aadde Masarat: Akkuman irranatti sii kaase rakkoo daandiifi geejjibaan walqabatee walitti hidhaminsi gabaa laafaadha. Daldaloota seeraan alaatu gatii gadi bu'aan irraa bitee Finfinnetti geessee qaaliin gurgurata. Kunimmoo horsiisee bultoota miidhaaf saaxilaa jira.

Kanaaf osoo giddugalli gabaa, daandiifi geejjibni mijatee ofirra darbee qaala'insa gatii gabaa tasgabbeessuu keessatti shoora olaanaa taphata jechuudha.

Gabaabumatti godinni Shawaa Kaabaa misoomawwan bu'uraatiin duubatti kan hafte garuummoo omishaafi omishtummaan qaala'insa gatii salphisuu kan dandeessu waan taateef xiyyeeffannoo kennuufiin barbaachisaadha.

Bu'uraalee misoomaa daandii, ibsaa, bishaan guutuufiin omishnisaanii gabaaf akka dhiyaatu, gatii madaalawaan akka gurguratan, qaala'insi gatii gabaas akka fooyya'uuf shoora waan taphataniif irratti hojjechuun barbaachisaadha. Ijaarsi daandii eegalamee addaan cite waan jiruuf otoo hojiinsaa ittifufee xumuramee gaariidhan jedha.

Bariisaa: Haalli gama bulchiinsa gaariitiin jiru hoo maal fakkaata?

Aadde Masarat: Kenniinsa tajaajilaatiin walqabatee harka keessa wal ilaaluun ni mul'ata. Hawaasni haqa qarshiin bitachaa jira. Kun hawaasatti ba'aa dabaluu waan ta'eef dhimma xiyyeeffannoo argachuu qabuudha.

Dhaabbilee mootummaa keessatti hanni,

saamichi, loogiin ammallee jira. Kunimmoo amantaa hawaasni mootummaarraa qabu kan gadibuusu waan ta'eef osoo fooyya'ee gaarii ta'a.

Bariisaa: Rakkoo hojdhaddummaa dargaggootaa furuuf sochiin akka godinichaatti jiru maal fakkaata?

Aadde Masarat: Dhimmi kun bu'uraalee misoomaa wajjin kan walqabatudha. Sababnisaas dargaggoonni irrajjireessi dhaabbilee barnoota olaanaarraa eebbifamanii hojii malee taa'aa jiru.

Dargaggoota kanneen gurmeessuun hojiilee adda addaarratti bobbaasuuf tattaaffiin taasifamaa akka ture quban qaba. Kana caalaatti milkeessuuf ammoo bu'uraaleen misoomaa kanneen akka ibsaafi bishaanii guutamuun dirqama.

Egaa dargaggoota hojdhabeeyyii gurmeessuufi mindeessa muraasaan xumuruun waan hindanda'amneef hojiileen akka paarkii indastirii faan otoo babal'atanii gaariidhan jedha.

Fakkeenyaaf omisha aannanii achitti gatii dhabaa jiru qindeessanii gabaaf dhiyeessuun osoo jalqabamee carraa hojii addaa banuu danda'a.

Bariisaa: Tarsiimoofi imaammata qonna ammayyaa babal'isuu mootummaan gadi buuse hojiirra oolchuurratti Godinni Shawaa Kaabaa maal fakkaatti?

Aadde Masarat: Tarsiimoofi imaammata qonna amamayyaa babal'isuun walqabatee aadaan waggaatti yeroo lama omishuu babal'ateera. Omishaafi omishtummaan dachaan dabalaa jira.

Osoo rakkoon nageenyaa furamee jijjiiramni biyya fayyadu ni dhugooma jedheen abdadha. Rakkoon Hanqina callaa guddistuu hudhaa damicha booddeetti harkisu ta'aa waan jiruuf kunis otoo furamee gaariidhan jedha.

Mootummaan xiyyeeffannoo kennee dhiyeessii xaa'orratti hojjetaa jiraachuu kan ibse yoo ta'u, biyya keessa galee dafee akka raabsamu taasisuu keessatti tarkaanfiin fudhatamaa jiru bareeda. Kana malees qonnaan bulaa keenyatti onnee kan horudha.

Bariisaa: Akka miseensa Caffeetti waldhabdee siyaasaa mootummaafi ABO Shanee mariin furuuf yaada caffeeratti Pirezidaantiin BMNO Obbo Shimallis Abdiisaa kaasan akkamiin ilaaltu?

Aadde Masarat: Waldhabdee mariidhaan furuun duudhaa Oromoo ganamaati. Akka fakkeenyaatti hundaa'uun mana murtii aadaa, marii ilaafi ilaameen walitti bu'insa furuuf yaaluun ammayyumaadha.

Sababnisaas baasii hinqabu. Meeshaa waraanaafi rasaasa bituuf baasii guddaatu baha. Mariin ABO Shaneeffii mootummaa gidduutti eegalame akkasumas ibsi caffeeratti kenname otoo hojiitti hiikamee namatti tola.

Bariisaa: Rakkoleen naannawa daangaa bulchiinsaatti mudatan akkamiin furamuu qabu jettu?

Aadde Masarat: Mootummoonni naannolee walittidhufanii mari'achuun furmaata guddaa argamsiisa jedheen amana. Si'ana humnaan osoo hintaane mariidhaan rakkoo furuutu barbaachisa.

Bariisaa: Haala guddina magaalotaatiin walqabatee jirurratti maal jettu?

Aadde Masarat: Guddina magaalotaan walqabatee kanneen guddachuu malan dagatamaniiru. Fiicheen, Magaalaan Muka Xuurii magaalota guddachuu qaban turan haata'utii abbummaa dhabaa jiru yaanni jedhu ka'aa jira kun dhimma xiyyeeffannoo argachuu malu waan ta'eef irratti hojjetamuu qaban jedha.

Bariisaa: Sochii gama misooma barnootaatiin taasifamaa jirurraa maal hubattan?

Aadde Masarat: Hojiin gama misooma barnootaatiin hojjetamaa jiru dhaadannoo dhaloonni barate mirgasaatiif ni falmata jedhu kan hojiitti hiiku, dhaloota sababaan falmu, dhaloota sayinsiifi teknolojiin badhaadhe horachuu keessatti bakka olaanaa qabaata. Biiron Barnoota Oromiyaa hawaasa kakaasuun manneen barnootaa Bu'ura Boruufi kaan hojjechuunsaa waan daran jajjabeeffamuudha.

Bariisaa: Bajata BMNO bara hojii 2016f ramadame qarshii biiliyoonni 221.5 sirnaan hojiirra oolchuurratti qaamolee raawwachiistotaarraa maaltu eegama?

Aadde Masarat: Raawwachiistoonni imaanaa guddaan akka kennamee beekuu qabu. Haadhoolii bishaan dheebotantu jiru. Qonnaan bulaa ofii horii tiksee ilmaansaa barnootaaf ergutu harka isaan ilaalaa jira. Bajanni kun qisaasama tokko malee dhalootaaf tajaajila barbaachisuufi irraa eegamu kennuu qaba. Maallaqni kun dhibbantaa 65 galii gola maatii ummataa keessaa kan sassaabamedha malee arjoomamee miti.

Harki imaanaa hawaasaa hatu, sabbata harmeesaa akka hiikeetti of ilaalu qaba. Akka waan gola abbaasaa diigeetti of madaaluu qaba. Kanaafuu ergama bajanni kun milkeessuu qabu irratti xiyyeeffannoon laatamee hojjetamuun fayyadamummaa hawaasaa mirkaneessuuf ooluu qaba.

Bariisaa: Turtii yeroo keessaniif guddaa galatoomaa.

Aadde Masarat: Isinis galatoomaa.

Harki imaanaa hawaasaa hatu, sabbata harmeesaa akka hiikeetti of ilaalu qaba. Akka waan gola abbaasaa diigeetti of madaaluu qaba. Kanaafuu ergama bajanni kun milkeessuu qabu irratti xiyyeeffannoon laatamee hojjetamuun fayyadamummaa hawaasaa mirkaneessuuf ooluu qaba

Abbaa Sa'aa

Hojiilee guguddoo bara bajataa 2015tti gama dinagdeetiin Oromiyaatti raawwataman keessaa

Kutaa Qophiitiin

Caffeen Oromiyaa yaa'isaa idilee 5ffaa waggaa 2ffaa bara hojii Caffee 6ffaa Wixataafi Kibxata darbe Adaamaa, Galma Caffee adeemsifateera. Nutis gabaasa raawwii karoora hojiiwwan qaama raawwachiiftuu bara bajataa 2015fi kallattii ijoo bara 2016 pirezidaantii naannichaa Obbo Shimallis Abdiisaatiin dhiyaate qindeessinee akka ittaanutti dhiyeessineerra.

Caffeen Oromiyaa Mootummaan naannoo Oromiyaa qaama Karoora Imala badhaadhinaa waggaa kudhanii kan ta'e; karoora bara bajataa 2015 Caffeedhaan ragga'e; rakkoolee uumamaafi namtolchee gara garaa keessa taa'uun milkaa'ina hunda galeessa ta'een raawwachuun ummata naannichaa fayyadamaa taasisa tureera.

Milkaa'inni raawwichaa bara bajataa eeramees sosochii bal'aa ummata naannichaa duudhaafi seenaasaatti akka deebi'uuf sirnoota gara garaa ijaaruudhaan hojiiwwan guguddoo hojjechaa tureefi hundaa olitti karooraawwan hiixatoo qabaman baay'inaan, si'aayinaan, qulqullinaafi yeroodhaan raawwachuuf xiyyeeffannaafi hordoffiin sadarkaa sadarkaan taasifaman kan gumaacha olaanaa galmeessisaniidha.

Bara bajataa 2015tti qorumsi namtolcheefi uumamaan ture waan akka salphaatti ilaalamu ta'uu baatus; hojiilee misoomaa karoofaman yeroodhaan raawwachuun karoora imala badhaadhina jalqabame milkeessuuf xiyyeeffannaan hojjetameera.

Bu'uura dinagdee naannichaa kan ta'e qonna ammayyeessuuf inisheetiivoota gara garaa hojiirra oolchuudhaan tiraansifoormeeshiinii qonna milkeessuun maniiwwan misooma qonna qabaman alergii guddisuu, omisha alaa galu biyya keessatti omishuun bakka buusuu, wabii midhaan nyaataa mirkaneessuufi carraa hojii bal'aa uumuuf xiyyeeffanna kennamee hojjetamaa tureen bu'aawwan guguddoon galmaa'uu eegalaniiru.

Haaluma kanaan; bara omisha 2014/15tti qonna gannaatiin lafti hektaarii miliyoona 6.6 (%102.5) midhaan akaakuuwwan adda addaatiin uwwifamerra omishni kuntaala miliyoona 202.9 (%98.7) argachuun danda'ameera. Keessattuu carraa naannichi qabutti sirnaan fayyadamuun wabii midhaan nyaataa mirkaneessuuf xiyyeeffanna misooma qamadiifi ruuziif kennamee hojii hojjetameen bu'aawwan abdi guddaa kennan galmaa'aniiru.

Misooma qonna ganna bara omishaa 2015/16 yeroo ammaa gaggeeffamaa jiruun; lafa hektaara miliyoona 8.2 facaafamu irraa omisha kuntaala miliyoona 265.3 argachuuf karoofamee hojii hojjetamaa jiruun; hanga ammaatti lafti hektaarii miliyoona 7.3 (%89) facaasaaf qophaa'ee hektaarii miliyoona 3.5 (%42) ta'u midhaan akaakuuwwan adda addaatiin uwwifameera.

Misooma qonna ganna gaggeeffamaa

jiru keessatti xiyyeeffanna makaanaayizeeshiniif kennamee hojjetamaa jiruun; lafa hektaara miliyoona 2.3 tiraaktaraan qotanii facaasuuf karoofamee lafti hektaarii miliyoona 2.2 (%96) kan qotame yommuu ta'u; lafa hektaarii miliyoona 6.3 kilaastaraan facaasuuf karoofamee keessaa hanga ammaatti lafti hektaara miliyoona 2.1 (%34) ta'urratti kilaastaraan faca'eera.

Misooma qonna arfaasaa bara omishaa 2015/16n lafti hektaarii miliyoona 1.2 (%109) midhaan akaakuuwwan adda addaatiin uwwifamerra omisha kuntaala miliyoona 22.6 argachuuf karoofamee hojii hojjetamaa jiruun; hanga ammaatti callaan kuntaalli miliyoona 7.3 sassaabameera.

Qophii lafaa waliigala qonna arfaasaa taasifame keessaas hektaarii kuma 508.7 (%113) tiraktaraan kan qophaa'ee yommuu ta'u; lafti hektaarii kuma 445.6 (%98) kilaastaraan facaafameera.

Bara omishaa 2015tti xiyyeeffanna gama makanaayizeeshiniitiin qabame cimsuuf tiraaktaroota 614 (%55)fi kombaaayinaroota 28 (%8.8) dhiyeessuun kan danda'ame yommuu ta'u; maniiwwan guguddoo misooma qonna dhugoomsuu keessatti dhiyeessiifi ittifayyadamni mikaanaayizeeshinii dhimma ijoo ta'uun hubatamee baay'inaa fi qulqullinaan dhiyeessurratti hojii bal'aa ammas hojjatamuu qaba.

Qonna hirkattummaa roobaa jalaa baasuuf carraawwan bishaan lafa jalaafi lafarraa fayyadamuun hojii misooma jallisii hojjetamaa jiruun; bara omishaa 2015tti jallisii idilee marsaa 1ffaafi marsaa 2ffaatiin lafa hektaara kuma 823.2 misoomsuun omisha jallisiiirraa callaa kuntaala miliyoona 136.5 argachuuf karoofamee hanga ammaatti marsaawwan lamaaniin lafa hektaara kuma 785.3 (%95.4) misoomerra omishni jallisii kuntaala Miliyoona 108.6 (%80) argachuun danda'ameera.

Milkaa'ina guddaa bara omishaa 2015tti argame keessaa inni ijoon misooma inisheetiivii qamadii jallisii gaggeeffamaa ture yommuu ta'u; lafa hektaara miliyoona 1.1 (%110) misooma irraa oomisha kuntaala miliyoona 38.5 argachuuf karoofamee hanga ammaatti omisha kuntaala miliyoona 37.8 (%98) argachuun danda'ameera.

Hongee deddeebi'ee miidhaa qaqqabsiisaa jiru damdamachuufis; hojiin inisheetiivii pirojektota jallisii Finnaa Oromiyaa hojjetamaa kan jiran yommuu ta'u; pirojektota 72 hojjechuuf karoofamanii sochii keessa galan keessaa barana pirojektota hidhawwan adda addaa 16 xumuruuf karoofamee keessa 13 xumuramaniiru.

Walumaagalatti; pirojektota Finna Oromiyaa hanga dhuma Waxabajjii 2015tti (%78) irraan gahuuf karoofame (%60) irraan gahuun danda'ameera.

Haaluma walfakkaatuun; ijaarsawwan pirojektota jallisii akaakuuwwan adda

addaa sagantaa mootummaafi qaamolee deeggartootaatiin waliigalaan 306 ijaaramaa kan jiran yommuu ta'u; kanneen keessaa pirojektota jallisii 258 barana giddugaleessaan %58.13 raawwachuuf karoofamee %25.9 raawwatameen giddugaleessaan %63.9 irra kan qaqqabeefi bara kana pirojektota 147 xumuruuf karoofamee 137 (%93.2) xumursiisuun danda'ameera.

Hojii jallisii milkeessuu keessatti gaheen dhiyeessiwwan paampii iddoo olaanaa kan qabu yommuu ta'u; barana paampiiwwan akaakuuwwan gara garaa 15,753 (%78.8) bajata mootummaafi deegarsalee adda addaatiin dhiyaate raabsuun danda'amee jira.

Hojii misooma sululaa baroota darbanitti hojjetamaa turan ittifufsiisuun bara 2015 keessatti daagaawwan akaakuu adda addaa kiiloo meetira miliyoona 1.01 (%104)fi hallayyaa hidhuu m3 kuma 840.3 (%104) hawaasa miliyoona 6.6 hirmaachisuun kan hojjetame yommuu ta'u; ashaaraa magariisaa barana gaggeeffamuuf biqiltuu bil.4.9 (%102) qophaa'ee keessaa biqiltuuwwan akaakuu adda addaa biliyoona 4.5 dhaabuuf karoofamee sochii hanga ammaatti taasifamaa jiruun biqiltuun biliyoona 1.5 (%33) dhaabbateera.

Omishaafi oomishummaa bunaa dabaluufti hojii hojjetamaa tureen; bara 2015 keessatti lafa bunaa omisha kennu hektaara miliyoona 1.3 irraa omishni bunaa kuntaala miliyoona 10.3 (%98) kan argame yommuu ta'u; misooma bunaa ganna fuuldura keenyaa dhaabbatuuf biqiltuu bunaa biliyoona 1.3 (%120) qophaa'ee dhaabbiif qaqqabeen; hanga ammaatti biqiltuun bunaa biliyoona 1.1 dhaabbateera.

Inisheetiivii misooma shaayitiif xiyyeeffannoo kennamee hojii hojjetamaa jiruun; biqiltuu shaayii miliyoona 3.4 qopheessuuf karoofamee hanga ammatti ciccitaa shaayii miliyoona 4.1 (%118) dhaabbiif qophaa'eera.

Akkasumas; gama misooma muduraatiin sanyii biqilaa muduraa akaakuuwwan adda

addaa miliyoona 37.3 qopheessuun kan danda'ameefi kana keessaa inisheetiivii avokaadoo, muuziifi paappaayyaadhaan biqilaa miliyoona 8 (%113) qopheessuun danda'ameera.

Gama misooma beeyladaatiin sanyii kormaa doozii miliyoona tokko (%97) dhiyaateen tajaajila mala namaan loon diqaalomsuu gaggeeffamaa tureen; sa'a/raada kuma 523.9 (%101) ta'aniif sanyiin kan kenname yommuu ta'u; qorannoo rimaa gaggeeffameen hanga ammaatti sanyii fooyya'aa kennameen saawwan kuma 308 ta'an rimaa qabachuun isaanii kan mirkanaa'ee fi bara kana keessatti jabbileen sanyii fooyya'oo kuma 223.7 (%90) dhalachuu danda'aniiru.

Omishaafi omishummaa beeyladaa guddisuuf dhiyeessiin nyaata beeyladaa iddoo guddaa kan qabu ta'uun hubatamee; sagantaa idileetiin misoomni nyaata beeyladaa hektaara miliyoona 5.4 (%92) misoomerra nyaatni beeyladaa toonii miliyoona 37.6 (%102) omishameera.

Naannawa horsiisee bulaatti hanqina nyaata beeyladaa mul'atu hiikuuf tooftalee adda addaa fayyadamuun inisheetiivii misooma margaa gaggeessudhaan rooba gannaafi misooma jallisiiin oomishuun baankii nyaata beeyladaa akka qabataniif hojii hojjetamaa tureen; waliigalaan lafa hektaara kuma 106.6 misoomsuun marga toonii kuma 208.9 omishuun yeroo hanqinni roobaa mudatu ittifayyadamuuf omishameera.

Gama misooma lukkuutiin barana cuucii guyyaa tokkoo miliyoona 18.7 (%104) fi sookkee killee miliyoona 13.7 (%124) raabsuun danda'ameera. Qabeenya misooma dammaa naannichaa sirnaan fayyadamuuf hojii hojjetamaa jiruun; sagantaa idileefi inisheetiivitiin gaagura ammayyaa kuma 355 (%109) raabsuun kan danda'ame yommuu ta'u; omishni dammaa toonii kuma 87 (%100.4)fi omishni gagaa toonii kuma 7.3 (%115) omishuun danda'ameera.

Dhiyeessii guddistuu callaa bara omishaa

AADAIFI AARTII

Sochii bal'aa akka dhaloonni duudhaa ganamaatti deebi'uuf taasifameen bu'aan galmaa'eera

Riippoortara Gaazexichaatiin

Mootummaan Naannoo Oromiyaa hojiilee hawaas dinagdeefi siyaasaa hojjetuun cinaatti aadaa, eenyummaa, seenaafi afaan ummatichaa akka cimuuf akkasumas bakkeewwan hawwata turizimii naannichaa akka beekamaniif xiyyeeffannaa olaanaadhaan hojjetaa jira. Gama kanaan bu'aan jajjabeessaa kan argame ta'uudha Pirezidaantiin naannichaa Obbo Shimallis Abdiisaa Walga'ii Idilee 5ffaa Waggaa 2ffaa Bara Hojii Caffee 6ffaa irratti gabaasa miseensoota Caffee dhiheessaniin kan ibsan.

Akkasaan jedhanitti, hojiiwwan seenaafi seenessa Oromoo qajeelchaniifi misooma aadaa irratti xiyyeeffannoo kennuun hojii hojjetamaa tureen bara kana misooma aadaa, seenaa, hambaalee, aartiifi ardaalee jilaa akkasumas beekumsa xabboo Oromoo eeguun walqabatee bu'aawwan gurguddoon galmaa'aniiru.

Mootummaan Naannoo Oromiyaa dhimma qorannoo seenaa, afaan, aadaafi aartii Oromootiif xiyyeeffannaa guddaa kennuun bara kana mata dureewwan qorannoo 60 ta'an irratti hojiiwwan qorannoo gaggeeffamaa turuu eeranii, qorannoowwan gaggeeffamaa turaniinis kitaabonni jahaa maxxanfamanii ummata bira kan gahan yommuu ta'u, kitaabonni akaakuu saddeet ta'an ammoo hojiin isaanii xumuramee mana maxxansaa galuu ibsu.

"Iddoowwan ga'umsaafi hawwata turizimii beeksisuufi misoomsuun walqabatee hojiiwwan jajjabeessaan hojjetamaniiru. Hojiilee beeksisaafi dhaadheessa cimaa miidiyaa diijitaalaa, agarsiisa gara garaafi miidiyaa idilee fayyadamuun yaa'insi tuuristiifi galiin turizimii irraa argamu akka dabaluu taasifameera. Haaluma kanaan; sagantaa Imala Oromiyaa labsuudhaan yaa'iinsa turistii biyya keessaa miliyoona 9.5fi turistii biyya alaa kuma 237 naannoo

keenya akka daawwatan ta'een maallaqni qarshii biliyoona 9.8titti tilmaamamu naannoo keenya keessatti akka dhangala'u ta'ee jira" jedhu.

Qabeenyi uumamaa hawwata turizimii Naannoon Oromiyaa qabdu hedduu yoo ta'es, faayidaan gama kanaan argame sadarkaa barbaadamu irra kan hingenye ta'uun isaa hubatamee, dhaabbileen tajaajila turizimii kennan naannichaa keessatti akka babal'atan haala mijeessuu, qabeenya turizimii naannichaa irratti qorannoo adda addaa gaggeessuun adda baasuu, misoomsuufi beeksisuun sektarichi madda dinagdeefi iddoo carraan hojii bal'aa itti uumamu akka ta'u kan hojjetamu ta'uu himu.

Akka ibsasaaniitti, haaromsa aadaa Oromoo jajjabeessuuf labsii hundeeffamaafi beekantii manneen murtii aadaatiin manneen murtii aadaa jalqabaa gandoota kuma ja'aafi 232 irraa dhimmootni walddhabde hawaasaa kuma 376fi 60 dhiyaatan keessaa kummi 326fi 428 (%86.8) karaa aadaafi duudhaa Oromootiin hiikamuun furmaata argachuu kan danda'an yommuu ta'u, manneen murtii aadaa

oldabarfannaa 310 irratti dhimmootni kuma 15fi 540 dhiyaatanii kummi 13fi 429 (% 86.4) furmaata argataniiru. Walumaagalatti, bara kana manneen murtii aadaa irratti dhimmoota kuma 391fi 600 dhiyaatanii kummi 339fi 857 (%86.8) furmaata argataniiru. Kanaan yeroofi maallaqni ummataa qarshii biliyoona 1.3 olitti tilmaamamu qisaasama irraa bararamuu bira darbee; dhaloonni har'aafi boruu duudhaa Oromoo isa ganamaatti akka deebi'u sochiin bal'aa taasifameen bu'aa qabatamaa galmeessuun eegalamee jira.

Ummanni Oromoo duudhaa isaa ganamaatti deebi'ee akkaataa aadaa isaatti haqa akka argatuuf hojiin manneen murtii aadaa hundaa'ani jiraniin rakkooleen walxaxaa hawaasummaa akka furamaniif cimsuufi deggaruun gaaddisa murtii mijeessuu, dhimmoonni walddhabii hawaasummaa karaa duudhaa seeraafi heera Oromootiin furmaata akka argatuuf ciminaan kan hojjetamu ta'us ni kaasu.

Ijaaramuufi diigamuu biyya tokkootiif gaheen dhaabbilee miidiyaa olaanaa ta'u kan himan pirezidaantichi, walhubannan gaarii

mootummaafi ummata giddu akka jiraatu taasisuuf hojii hojjetamen, imaammata, tarsiimoofi karoora mootummaa irratti yaada, gaaffiifi komii ummata sassabuun, waltajjii maree komataafi komatamaa walitti fidu uumuudhaan hariiroo ummataafi ummataa cimsuu irratti hojiin bal'aan hojjetamaa turuu dubbatu. Haaluma kanaan, maqaa gaarii naannichaa ijaaruu waliigaltee biyyaa uumuuf hojii hojjetameen, gochaa farrummaa miidiyaa keessaafi alaa maqaa gaarii naannichaa xureessuuf hojjetan, akkasumas odeeffannoo dharaa ummata burjaajessuun jibba uumuuf tamsaasan hordofuun hojiin bal'aa ta'e hojjetamaa tureera.

Baajatni akka Oromiyaatti yeroo yeroon ramadamu haala qabatama fedhii misoomaa ummatni gaafatuufi bal'ina Oromiyaan qabduun gahaa yoo hintaanees, waggootan haaromsaan asitti xiyyeeffannaa duudhaaleefi aadaa Oromoo duriitti deebi'uun hawaasni misooma keessatti akka hirmaatu taasifamaa jiruun bu'aawwan gurguddoon argamaa jirachuu ni eeru.

Haaluma kanaan hawaasni aadaafi duudhaa Oromoo gabbifatee naannoo isaa yeroo, humna, beekumsa, ogummaafi qabeenyaa qabuun bilisaan tajaajiluun jaalalli naannoo fi biyya isaatiif qabu caalaatti dabalaa kan dhufe ta'u kan himan Obbo Shimallis, bara 2015 kanatti hojii kenna tajaajila lammuummaa akaakuu garaa garaan tilmaama maallaqaa qarshii biliyoona 71.6 hojjechuuf karoofamee biliyoona 72.2 (%101) tti tilmaamamu hojjetamuu ibsu.

Haaluma walfakkaatuun, aadaafi duudhaa walgargaarsaa hawaasa Oromoo kan ta'e Buusaa Gonofaan balaa namtolcheefi uumamaatin hawaasa miidhaman sirna ittiin gargaaran, deggaraniifi deebisanii ittiin dhaaban hojiirra oolaa jiruun, bara 2015 kanatti miseensota Buusaa Gonofaa miliyoona 11.4 (%102.2) horachuun, fandii

Gara fuula 15tti

Harar miseensa magaalota hambaa idiladdunyaa ta'uun galmoofte

Magaalaan Harar magaalota miseensa hambaa idiladdunyaa keessaa tokko ta'uun galmoofte.

Pirezidaantiin Nannoo Hararii Obbo Ordiin Badrii sirna mallattoo biyya Kaanaadaa, magaalaa Kuubekitti gaggeeffamerratti mallattoo Magaalaan Harar miseensa magaalota hambaa idiladdunyaa ta'uu mallatteessaniiru.

Magaalaan Harar dhaabbata magaalota 115 miseensota taasisee ofjalaa qabutti Bara Faranjootaa Baatii Waxabajjii 2023 irraa jalqabee galmoofteetti.

Magaalaan Harar magaalota hambaa idiladdunyaa keessaa tokko taatee galmaa'uushiitiin, hambaalee aadaafi seenaa misoomsuufi damee turizimiitiif gahee olaanaa kan qabu ta'uun ibsameera.

Dabalataanis magaalonna hambaa ta'an dhimmoota walooratti waliin mari'achuun kallattii kaa'uufi gufuuwwan bira darbuun carraa bal'isuuf kan fayyadu ta'uun ni

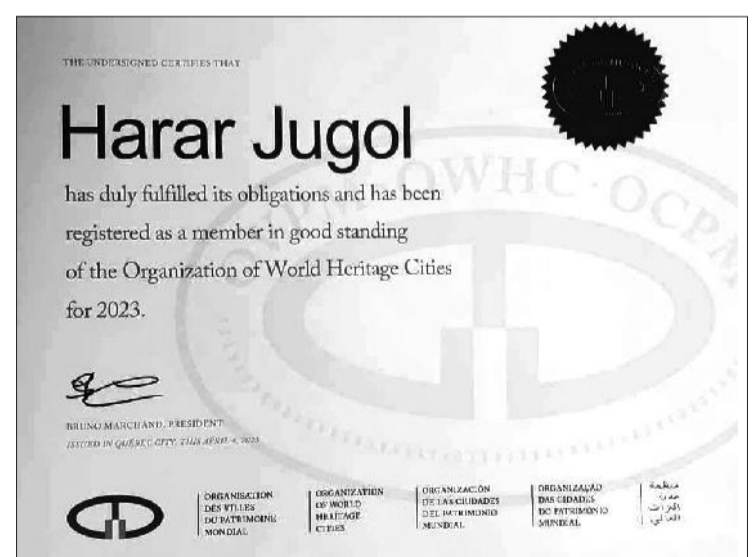
amanama.

Magaalaan Harar hambaa idiladdunyaa Jugal dabalatee argama hambaa idiladdunyaa 'UNESCO'n galmaa'an ta'uutti dabalatee magaalaa lammiileen nagaadhaan, waldanda'uufi kabajaan keessa jiraatan

jedhamuun 'UNESCO'dhaan beekantiin kennameef ta'uun ni yaadatama.

Sirna mallattoo kanarratti Pirezidaantiin Naannichaa Obbo Ordiin Badrii, Ittigaafatamaan Waajjira Paartii Badhaadhinnaa Damee Hararii Obbo Abdujabbaar

Mahammad, Afyaa'ii Ittaanaan mana marii naannichaa Obbo Aariif Mahaammad akkasumas Ministir De'etaan Ijaarsa Sirna Dimokraasii Obbo Kaalid Alwaan argamaniiru jechuun **Kominikeeshiniin Naannoo Hararii** gabaaseera.

Qarreefi Qeerroo

Jilli Obbo Binnaalfiin durfamu wayita daawwannaa taasisetti

Dargaggoota Hararii tola ooltummaarratti

Saamraawit Girmaatiin

Hojiin tola ooltummaa waqtii gannaa eeggatee bifa duulaatiin bal'inaan gaggeeffama. Amma amma garuu hojiin kun kan tibba tokko hojjetamee tibba tokkommoo dhaabachuu qabu waan hintaanef bakkeewwan hedduutti waggaa guutuu raawwatama. Keessumaa dargaggoonni ammoo hojii kanarratti adda durummaadhaan hirmaataa jiru.

Harkaqaal'eeyyiif mana ijaaruu, meeshaalee barnootaa barattootaaf dhiheessuu, dhiiga arjoomuu, biqiltuu dhaabuu, magaalaa qulqulleessuufi, nageenya eegsisuun hojiilee muraasa tola ooltonni irratti hirmaataniidha. Mootummaanis hojii qarshii miliyoonaataan lakkaa'amu oolchu kana qindeessuufi mijeesuun hojii jajjabeessaa hojjetaa jira.

Naannoolee hojiin tola ooltummaa bal'inaan keessatti hojjetamaa jiru keessaa tokko Naannoo Hararii yoo taatu dargaggoonni naannichaa hojii fakkeenya ta'u hojjetaa jiru. Akkasumas, dargaggoonni daangaa ce'anii gara naannichaa deemuun tola ooltummaarratti hirmaatanis gama tokkoon hawaasa tajaajilaa, gama biraan tokkummaa cimsuurratti hojjetaa jiru.

Dargaggo Shariif Muummee Hogganaa Liigii Dargaggoota Naannoo Hararii yoo ta'u, yaada Gaazexaa Bariisaaf kenneen akka jedhetti, liigiinsaaniin miseensota kuma saddeetti ol qaba. Dargaggoonni miseensonni kunneenis hojiilee hawaasummaafi siyaas dinagdee addaddaa keessatti hirmaataa kan jiran yoo ta'u, keessumaa nageenya eeguurratti caasaalee dargaggootaafi nageenyaa wajjin hojjetaa jiru. Halkan halkan naannawaasaaniitti roondii ba'uun poolisii waliin ta'uun ambaasaaddara nageenyaa ta'anii hojjetaa jiru.

Fakkeenyaaf sochii magaalitti keessatti konkolaataa miila sadii (baajaajiin) lakkoofsa gabate malee namoota addaddaa fe'ee deemu sakkatta'iinsa taasisuun hojiin hojjetan jajjabeessaa ta'uu eeree, kana qofa osoo hintaane hojiilee tola ooltummaa garagaraarrattis hirmaachuun ga'eesaanii ba'ataa jiraachuu hima. Dhaabbii biqiltuu akka biyyaatti iftaan gaggeeffamuufis aanaalee sagaliifi gandoota 36 Magaalaa Harar keessatti argamaniitti qophiirraa eegalee hanga dhaabbiitti akka hirmaatan ibsa.

Harariitti dargaggoota naannichaa qofa

Dargaggo Shariif Muummee

osoo hintaane kanneen daangaa ce'anii hojii tola ooltummaa hojjetanis hirmaachaa jiraachuu eeree, kanas Ministeera Dhimma Dubartootaafi Hawaasummaa akka biyyaatti kan eegalchisee ta'uufi Harariittis dargaggoonni naannoolee biyyattii hundaafi bulchiinsota magaalaa Finfinneefi Dirree Dhawaarraa baba'an argamuun hojiilee hedduu hojjechuusaanii ibsa. Dargaggoonni kunneenis harkaqaal'eeyyiif mana ijaaruu, biqiltuu dhaabuu, dhiiga arjoomuufi hojiilee tola ooltummaa biroo bal'inaan raawwachuusaanii kaasa.

Akeekni tola ooltummaa dargaggootaa daangaa ce'anii kun inni ijoon tokkummaa uumuuf ta'uu kan himu Dargaggo Shariif, ilaalchi biyyummaa dagaaguun obbolummaan akka cimuu yaadamee qophaa'uus ni eera. Aadaa walii baruufi walitti hidhamiinsa uumuunis miirri tokkummaa uumuu, wantoota badaa dhabamsiisuufi biyya ijaaruu kan uumamu ta'uu dubbata.

Dargaggoonni naannichaa akkuma dargaggoota daangaa ce'anii kanneen naannoolee biyyattii hunda deemuun hojii tola ooltummaa hojjetaa kan jiran yoo ta'u, dhaabbii biqiltuutiin walqabatees bara darbe hanga biyyoota ollaa Afrikaa ja'atti deemanii biqiltuu dhaabuu himee, hojiin tola ooltummaa Itoophiyaanota qofa osoo hintaane dargaggoota Afrikaa Bahaallee walitti fiduun hojii dippiloomaasii hojjechuuf akka fayyadu ibsa.

Hojii kana keessattis hirmaannaan shamarranii gama hundaan cimaafi dhiiraan qixa ta'uu kaasee, namoota gama hundaan hojii tola ooltummaarratti hirmaataniifis dhuma waggarratti beekamtiin kan kennamu ta'uu dubbata. Hojiin tola ooltummaa kun ganna qofa osoo hintaane yeroo kaanittis cimee hojjetamuu akka qabuufi xiyyeeffannaafi

Shamarree Sitraa Bahaar

deggarsi barbaachisu osoo taasifamee bu'aa caalu kan argamsiisu ta'uu hima.

"Bu'uurri namaa bakka sadiitti qoodama; ijoollummaa, dargagummaafi dulluma. Ijoollummaan yeroo ati akkasiin ta'a jettee yaaddu, dargagummaan ammoo kan taatee itti argamtuufi dullumni waan hojjetee dabarte tokko gabaasa itti namaaf dhiheessituudha. Kanaaf yeroon qaali yeroo dargagummaa ta'uusaatiin dargaggoonni hojii irraa eegamu mara hojjechuun siidaasaanii dhaabbatanii darbuu qabu. Dargaggoonni yeroo qabanittis sirnaan fayyadamuu, haadhaafi abbaarraa eegalee namoota kabajuun fuuldureesaanii jijjiiruu danda'u" jechuun dhaama.

Shamarree Sitraa Bahaar ammoo Ittaantuu Hogganaa Liigii Dargaggootaa Naannoo Harariiti. Isheenis yaada gaazexaa keenyaaf kenniteen akka shamarree tokkootti dhiiga arjoomuu, qulqullina, biqiltuu dhaabuufi waantota jiran hundatti kan hirmaattu ta'uu kaatee, akka naannichaatti hirmaannaan dargaggoonni naannichaa tola ooltummaarratti taasisan daran jajjabeessaa ta'uu dubbatti.

Dargaggoonni naannoolee biroos magaalichatti tola ooltummaarratti hirmaachaa jiraachuu ibsitee, kun hojii hojjetamurra darbee tokkummaan inni akka biyyaatti fidu bu'aa olaanaa ta'uu eerti. Dargaggoonni daangaa ce'anii dhufan muuxannoo ofii fidan dargaggoota naannichaatiif, dargaggoonni naannichaa ammoo muuxannoosaanii warra naannoo biraarraa dhufaniif qooduun hariiroo kan cimsu ta'uu dubbatti. Darbees dargaggoonni naannicha dhufan yommuu gara dhufanitti deebi'an ambaasaaddara ta'anii Harariillee kan beeksisan ta'uu ibsti.

Dargaggoonni daangaa ce'anii dhufan kunneen ji'a ja'a ja'aan gara naannichaa

kan dhufan ta'uu kan dubbattu shamarreen tun, turtiisaaniitiinis hojii tola ooltummaan cinaatti aadaafi seenaa magaalitti kan isaan daawwachiisan ta'uu kaatee, dargaggoonni naannichaa iddoo biraa deemanis haaluma kanaan aadaafi seenaa bakkee deemanii sanaa fidanii dhufuun muuxannoon kan waljijjiiramu ta'uusaatiin tokkummaa uumuu keessatti gahee olaanaa akka qabu ibsiti.

Biyyattiin rakkoo keessa jirtu keessaa ba'uuf tokkummaafi jaalalli murteessaa ta'uu ibsitee, hojiin akkanaas fuulduratti cimee ittifufuu akka qabu dhaamti. Akkasumas yeroo turtii dargaggoota tola ooltoota ji'a ja'arraa gara waggaaatti osoo dheeratee sirriitti bakka deeman hubachuu waan dandeessisuuf utuu itti yaadamee jetti. Dargaggoonni hojii tolooltummaa eegalan kana cimsanii itti fufsiisuu akka qabaniifis ergaashee dabarsiti.

Tibba kanas jilli Ministira Nageenyaa Obbo Binnaalfi Anduu'alamiin durfamu, kan ministirootaafi minister de'eetaawwan hammate hojiilee misoomaa naannichatti hojjetaman daawwatee kan ture yoo ta'u, keessumaa hojiilee dargaggoonni tola ooltummaadhaan hojjetanis daawwateera. Hojiiwwan tola ooltummaan hojjetamaa jiran keessaas sagantaa ashaaraa magariisaa, maaddii guutuu, hojiiwwan omisha misooma qonnaa guddisuuf hojjetamaa jiran daawwachuun deggarsaafi hordoffii qabatamaa taasisuu jalqabaniiru.

Obbo Binnaalfis hojiiwwan tola ooltummaa dargaggoonni naannichaa raawwataa jiran bu'aa olaanaa galmeesissaa jiraachuusaa kaasanii keessumaa hojii nageenyarratti hojjetameen duudhaan nageenya naannichaa eegamuu ibsu. Fuuldurattis kun cimee ittifufuufi muuxannoosaa babal'achuu akka qabu dubbatu.

Ministirri Pilaaniifi Misoomaa Doktor Fitsum Asaffaas gamasaaniin akka waliigalaatti hojiin misoomaa naannichatti waggoota afran darbe hojjetame akka fakkeenyaatti kan eeramu ta'uu himanii, hojii nageenya eegsisuurratti hirmaannaan hawaasni keessumaa dargaggoonni taasisaa jiranis jajjabeeffamuu kan qabuufi deggarsa barbaachisu kan taasifamuuf ta'uu himu.

Walumaagalatti hojiin tola ooltummaa fakkeenyummaa qabu kun ibsama naannoo tokkoo qofa ta'uu hinqabu. Muuxannoon kun babal'atee hojii misoomaa hojjechaa tokkummaa cimsuun dhagaa tokkoon simbira lama waan ta'eef aadeffamuu qaba jenna.

Ilaamee...

“Aarsaa ummanni sirnaafi biyya baraaruuf taasisseef mootummaan naannichaa galata guddaa galchuu barbaada”

- Obbo Shimallis Abdiisaa

Kutaa Qophiitiin

Nageenyi bu'uura waan hundaa yommuu ta'u; mootummaan Naannoo Oromiyaa nagaafi nageenya naannichaa mirkaneessuudhaaf xiyyeeffannoo guddaa kennee hojjechaa jira. Kaayyoo diinonni biyya keessaafi alaa sirnaafi biyya sirnaan ijaarante diiguuf kaayyeffatanii hojjechaa turan gootota humna nageenyaafi hirmaannaa ummataatiin fashaleessuun danda'ameera.

Caasaan nageenyaa abidda keessatti qoramudhaan biyyaafi ummataatiif jecha dirqama kennameef kutannoo olaanaafi amanamummaadhaan aarsaawwan guguddaa kaffaluudhaan biyyaafi naannichaa baraareera jedhan gabaasni qaama raawwachiistuu hojii Oromiyaa yaa'ii Caffee tibbana taa'amerratti pirezidaantii naannichaa Obbo Shimallis Abdiisaatiin dhiyaate. Qabxiileen ijoon fuula kanaaf qindeessine kunooti

Ummanni naannichaa sochii nageenya mirkaneessuu, dimokraasii dhugoomsuufi birmadummaa biyya keenyaa kabachiisuuf mootummaan taasisaa ture keessatti dammaqinaan hirmaachuudhaan qabeenyaafi qaamaan caasaa nageenyaa deeggareera, akkaataa aadaafi safuusaatiin gaachana sirnaatiin gurmaa'ee qe'eesaa akka eeggatuuf hojii guddaan hojjetamaa tureera; ammas hojjetamaa jira.

Ummanni sirna waggoota 150 booda qabsoofi dhiiga ilmaansaatiin argate tikfachuuf fedhiifi kutannoon qabu olaanaadha. Kanaaf; har'as, borus ummata wajjin qindoofta, kaayyoo fi gochoota badii diinaa irratti hubannoo kennine hojjechuudhaan kaayyoon diigumsaa humnoota badii gonkumaa akka hinmilkoofta gochuu akka dandeenyu shakkii tokkoo malee ibsaa; dadhabbiifi aarsaa ummanni keenya sirnaafi biyya baraaruuf taasisse kanaafis mootummaan naannoo Oromiyaa galata guddaa galchuu barbaada.

Diinota ergama badii fudhatanii naannoo keenya dirree waraanaa taasisuun sirnaafi biyya diiguuf kaayyeffatan irratti hojii oppreshiini gadi fageenya qabu karaa qindoomina qaamolee nageenyaa naannichaa federaalaatiin hojjetamaa jira. Kanaafuu; mootummaan ammas dhimma nageenyaatiif xiyyeeffannoo guddaa kennuudhaan humnoota badii hidhannoon ummata keenya irratti gocha sukkanneessaa raawwachaa turaniifi qabeenya ummataa saamaa turan daandii akka qabatan gochuuf hojjetamaa kan jiruudha.

Gama hariiroo naannolee ollaa cimsuufi walitti bu'iinsa ittisuufi hiikuutiin hojii hojjetameen; karoorri waloo naannoo hanga aanaaleetti qophaa'ee mariiwwan garaa garaa hawaasaafi caasaa ollaa gidduutti gaggeeffamaa tureera.

Walitti bu'iinsa darbee darbee naannoo daangaatti sababoota adda addaatiin uumameefi buqqaatii uumame hiikuudhaaf mareefi konfaransiin ijaarsa aadaa nagaafi

araaraa naannolee waliin gaggeeffamee rakkoowwan yeroo dheeraaf harkifachaa turanis hiikuun danda'ameera.

Hawaasa naannolee ollaa misoomaan walitti hidhuufi obbolummaa ummata Oromoo fi naannolee ollaa daran cimsuuf pirojektii manneen barnootaa Ifa Boruu naannolee ollaa shan keessatti ijaarudhaan hawaasa misoomaafi jireenya hawaasummaan walitti hidhuudhaaf hojiin hojjetame ummata Oromootii hiika guddaa kennisiisee jira.

Mootummaan olaantummaa seeraa kabachiisuuf tarkaanfii fudhataa jiruun nageenya ummata keenyaa kan yeroo kamuu caalaa amansiisaa gochuuf kutannoofi gahumsa kan qabu yommuu ta'u; qaamni karaa naga nan qabsaa'a, garaagarummaa jiru mariifi marabbaadhaan ilaaluuf bu'uura heeraafi seeraatiin ittigaafatamummaa fudhadhee nan dhufa jedhu jiraannaan qophaa'ummaan akka mootummaatti jiru olaanaa akka ta'e ibsuun barbaada.

Gama olaantummaa seeraa fi haqa lammiilee mirkaneessuutiin hojiiwwan hojjetamaa jiraniin; hawaasni hubannoo seeraa argachuun yakka raawwachuura akka ofqasatuufi akka balaaleffatuuf namoonni miliyoona 16.9 (%83) hubannoo seeraa argataniiru.

Bara 2015 kana keessatti; Eeruu yakkoota dhimma ummataa kuma 57 ol dhiyaatan keessaa kuma 38 ol (%67.5) qulqullaa'ee kan xumurame yommuu ta'u; harcaatii eeruu %23tiin hir'isuuf karoorfamee %14.8tti hir'isuun hojiin gaarii hojjetameera.

Gama himata yakkatiin galmee dimshaashaa kuma 45 ol keessaa galmeen kuma 42 ol (%92.4) murtii mana murtii kan argatan yommuu ta'u; kan murtii mana murtii argatan keessaa murtiin adabbii adda addaa kuma 36 ol (%86.3) fi murtiin bilisaa 1,849 (%4.3) akkasumas beellamaan kan jiru galmee 349 yommuu ta'u; kunis dandeettii adabsiisuu abbaa alangaa %96 irraan gahuuf karoorfamee %95.2 qaqqabsiisuun danda'ameera.

Duula yakka malaammaltummaarratti gaggeeffamaa jiru cimsuuf barana koree dhimma kana irratti xiyyeeffatee hojjetu akka naannootti manneen hojii mootummaa dhimmi ilaallatu irraa hundeessuun hojiin eegalame ittifuuf. Haaluma kanaan; eeruu dimshaashaa yakka malaammaltummaa 1,920 dhiyaate keessaa 1,431 (%74.5) qulqullaa'ee kan xumurame yommuu ta'u; sababa himatamaaf ragaan dhabamuun galmeen 35 (%1.8), kan adda cite ta'ee; galmeen 454 (%23.6) immoo qoratamaa kan jiruudha.

Hojii farra malaammaltummaa hojjetamaa jiru kanaan; qabeenya bu'aa yakka malaammaltummaa ta'e qarshii biliyoona 2.6 dhorkisiisuun kan danda'ame yommuu ta'u; qabeenya bu'aa yakka malaammaltummaa ta'e tarkaanfii bulchiinsaafi falmiin tilmaamni isaa qarshii biliyoona 1.1 ta'u kaazinaa mootummaatti akka deebi'u taasisuun danda'ameera.

Dantaa hariiroo hawaasaa dhimma

mootummaafi ummata kabachiisuuf hojii hojjetameen gorsaafi falmiidhaan qarshii biliyoona 2.2 ol galii taasisuun; dandeettiin mo'achuu dhimma mootummaan himatu %72 raawwachuuf karoorfamee %96 raawwachuun danda'ameera.

Qindoomina hojii muummicha odiitara waliin taasisameen argannoo odiitii manneen hoji mootummaa sadarkaa naannoo irratti argame qarshii biliyoona 6 keessaa mallaqaan kan deebi'e qarshii miliyoona 14.4fi sanadaan kan sirate qarshii biliyoona 4.2 waliigalaan qarshii biliyoona 4.2 kaazinaa mootummaatti akka deebi'uufi sirrattu taasisamee jira. Haaluma walfakkaatuun; sadarkaa godinaa, aanaaleefi magaalotaatti hojii hojjetameen; odiitii muummicha odiitara /odiitii alaatiin maallaqaan qarshii miliyoona 307.2, sanadaan qarshii miliyoona 237 ol walitti qarshiin miliyoona 544 ol kaazinaa mootummaatti akka deebi'uufi sanadaan akka sirrattu taasisameera.

Akkasumas; argannoo odiitii keessaa/ idileetiin qarshii miliyoona 294 ol deebi'suu fi miliyoona 84.6 sanada sirate dabalatee waliigalatti qarshii miliyoona 379 ol saanduqa mootummaatti deebisiisuufi sanadaan sirreessisuun kan danda'ame yommuu ta'u; Liqqi Baankii Siinqee ala bule deebisiisuuf hojii qindoominaan hojjetameen qarshiin miliyoona 500 ol deebisiisuun danda'ameera.

Bishaan dhugaatii qulqulluu waliin gahuuf hojii hojjetamaa jiruun; bara kana piroojeektoota sadarkaa Naannoo 61 giddugaleessaan %31.4 hojjechuuf karoorfamee %85.4 raawwachuun kan danda'ame yommuu ta'u; haaluma kanaan pirojeektoota gurguddoo sadarkaa Naannoo rakkoo bulchiinsa gaarii ta'an 26 fi kan sadarkaa godinaa 95 xumuruun tajaajilaaf banaa gochuun danda'ameera.

Walumaagalatti; pirojektota bishaan dhugaatii baajata mootummaa, mitimootummaa, sagantaalee gara garaafi hirmaannaa hawaasaatiin 9,099 kan xumuran yommuu ta'u; waliingahiinsa bishaan dhugaatii Naannoo keenyaa dhuma bara bajata 2014tti %80.2 irra ture bara

2015tti %83.1tti ol guddisuuf karoorfamee hojii hojjetamaa tureen; ummata miliyoona 3.8 fayyadamaa bishaan dhugaatii qulqulluu taasisuun; uwwisni bishaan dhugaatii naannichaa gara %86.7tti (baadiyyaa %87.9fi magaalaa %88.3)tti guddisuun danda'ameera.

Iskiimota bishaan dhugaatii tajaajila hinkennine %5.9 irraa gara %5.6tti gadi buusuuf karoorfamee hojii hojjetameen hojii suphaa buufataalee bishaan dhugaatii barana gaggeeffameen gara %5.1tti gadi buusuun danda'ameera.

Hojiiwwan misooma teknoloojii inarjii haaromfamaan ijaarsa soolaarii dhaabbilee hawaasaa 10, teknoloojii baayoo gaazii 1,741 akkasumas geemoowwan qoraan qusatan kuma 690 ol (%89) dhiyeessuufi raabsa soolaarii akaakuuwwan adda addaa kuma 77 ol (%97.2) gaggeessuudhaan walumaagalatti; ummata miliyoona 4.6 fayyadamaa inarjii haaromfamaa taasisuun danda'ameera.

Badhaadhina waloo mirkaneessuun jireenya lammiilee fooyyessuuf dargaggoonni misooma gaggeeffamu keessatti hirmaachuun akka fayyadamaaniif hojii carraa hojii dhaabbii miliyoona 2.2 uumuuf karoorfamee miliyoona 2.3 (%104.5) fi carraa hojii yeroo kuma 618 (%206) uumuun waliigalaan lammiilee miliyoona 2.9 (%118) ta'aniif carraa hojii uumuun danda'ameera.

Dargaggoonni carraa hojii argatan kunniin dafanii gara hojii qabatamaatti akka galan gochuuf hordoffii taasisamaa tureen rakkoo bakka omishaafi gurgurtaa furuuf lafa hektaara kuma 67 ol (%113), sheedii haaraa, sheedii turtii xumureefi sheedii seeraan alaa qabame deebisiisuun waliigalaan sheediiwwan 11,046 (%145) akkasumas walitti hidhamiinsaa gabaa qarshii biliyoona 27.9 (%187)tti tilmaamamu kan uumame yommuu ta'u; hanqinaa ka'uumsa kaappitaalaa furuuf sochii taasisamaa tureen liqqi qarshii biliyoona 4.6 (%92) mijeessuu, liqqi ala bule qarshii miliyoona 372.5 (%42) fi liqqi bilchaate qarshii miliyoona 851 ol

BARIISAA

Shaampiyoonaan guddattoota Oromiyaa olaantummaa Shaggariin goolabame

Waasihun Takileetiin

Shaampiyoonaa ispoortii Olompikii guddattoota Oromiyaa 8ffaa Magaalaa Adaamaafi Asallaatti gaggeeffamaa ture olaantummaa Bulchiinsa Magaalaa Shaggariin goolabamuu Biiron Dargaggoofi Ispoortii Oromiyaa beeksise.

Dorgommii Shaampiyoonaa ispoortii guddattoota Oromiyaa 8ffaa magaalaa Adaamaafi Asallaatti guyyoota torbaaf gaggeeffame kun olaantummaa Bulchiinsa Magaalaa Shaggariin xumura argateera.

Dorgommii akaakuuwwan ispoortii gara garaa korniyawwan lameeniin kan gaggeeffame shaampiyoonichi kanneen injifatan badhaasuufi beekamtii addaa kennuun xumuraameera. Hogganaa Ittaanaan Biiron Dargaggoofi Ispoortii

Oromiyaa Obbo Dassaalanyi Xilaahun sirna cufinsa shaampiyoonichaarratti argamuun badhaasaafi beekamtii kennaniiru.

Ispoortii Olompikii bifa kanaan gaggeeffamuunsaa misooma ispoortii daran kan cimsu, hariiroo obboleeyyanii kan jabeessu kanamalees atileetiksii Oromiyaan maqaa Itoophiyaa ittiin waamsisaa jirtu jajjabeessuu keessatti bakka olaanaa akka qabu ibsaniiru.

Guddattoota injifannoo galmeessisaniif beekamtiiifi waancaa kennuun waldorgommichi kan goolabame yoo ta'u, mudaa tokko malee xumuraamuunsaa ispoortiiin jaalala isa jedhu hojiitti kan hiikeedha jedhaniiru.

Haaluma kanaan Bulchiinsi Magaalaa Shaggar gama hundaan olaantummaadhaan

dorgommicha kan xumure yoo ta'u, badhaasaafi beekamtii Obbo Dassaalany harkaa fudhataniiru.

Shaampiyoonaan alanaa akaakuuwwan ispoortii gara garaafi paaraa olompikii kan hammate yoo ta'u, misooma ispoortii

Oromiya keessatti babal'isuuf hojjetamaa jiru akkasumas dargaggoonni qaamaafi sammuun akka ijaaraman shoora olaanaa waan taphatuuf cimee ittifufuu akka qabu ibsameera. Biiron Dargaggoofi Ispoortii Oromiyaarraa odeeffanne.

Maatiin ispoortii paarkii Inxooxxoo keessa biqiltuu dhaaban

Charinnat Hundessaatiin

Finfinnee: Biiron Dargaggootaafi Ispoortii, hawaasni ispoortii Magaalaa Finfinnee dargaggoota magaalattii wajjin ta'uun Paarkii Inxooxxoo keessa ashaaraasani magariisaa kaa'aniiru.

Maatiin ispoortii mataduree, "Boru

har'a haa dhaabnu" jedhuun paarkicha keessa biqiltuulee kuma 21 ol kaleessa dhaabaniiru.

Saganticharratti maatiwwan ispoortii, hojjettoonni biirichaa, atileetonni angafooniifi ispoortessitoota beekamoo dabalatee keessummoonni waamichi taasifameef argamaniiru.

"Sochii bal'aa ...

Buusaa Gonofaa qarshii biliyoona 1.4 (%84) walitti qabuun danda'amu ibsu.

"Ummanni Oromoo afaan, aadaa, seenaafi aartiin isaa akka dagaaguufi beekamu, akkasumas meeshaa walqunnamtii ta'uu bira dabree bu'aa dinagdeefi siyaasaa irraa akka argatu taasisuuf tarsiimoo warraaqsa aadaa bocameen haaromsa aadaa Oromoo kan gaggeeffamu yommuu ta'u, aartiin Oromoo guddina ummatichaa ijaarsa biyyaa karaa tiksuu haaromsa hawwisoo 12fi sarkasii afur meeshaalee ammayyaafi teeknoolojiin irra gaha akka hidhatan taasisuun aartiin Oromoo karaa ummata Oromoo madaaluun dorgomaa taasisuuf xiyyeeffannaan kan hojjetamu ta'a" jedhu.

Duudhaa Oromoo ganamaatti deebi'uu eegaluu keenyaan walgargaarsaafi sirna misooma waloo ummata keenyaa jalqabamanii bu'aa olaanaa galmeessisaa jiran daran cimsuun kan ittifufu ta'u kaasanii, kenna tajaajila lammummaa hojiirra oolchaa dhufame daran gabbifachaa sosochii hawaasaa bal'aa ta'een hojii kenna tajaajila lammummaa qarshii biliyoona 91.9tti tilmaamamu raawwachuuf karoofamuu ibsu.

Akkasumas; duudhaa walgargaarsa hawaasaa cimsuun balaa namtolcheefi uumamaa dandamachuuf miseensa buusaa gonofaa miliyoona torba horachuun waliigalaan gumaata buusaa gonofaa irraa qarshii biliyoona 2.28 horachuuf karoofamuus Caffee ibsaniiru.

"Aarsaa ummanni sirnaafi biyya ...

(%93) deebi'eera.

Lammii ogummaa gonfate horachuun dandeetti carraa hojii uummachuu guddisuuf leenjifamtoota idilee haaraafi buleeyyii kuma 179 ol simachuun sochooftoota IMX miliyoona 2.1 (%114) ta'aniif leenjiin gaggabaaboo kan kenname yommuu ta'u; leenjifamtoota leenjii gaggabaaboo madaalli gahumsa ogummaa fudhatan kuma 97 ol keessaa kummi 94 ol(%96), leenjifamtoota leenjii xumuranii madaalaman 38,512 keessaa 15,756 (%41), Qonnaan bultoota 14,049 madaalaman keessaa 13,553 (%96) gahoomanii jiru.

2015/16n walqabatee; xaa'oo waliigalaa kuntaala miliyoona 9.2 dhiyeessuun raabsuuf karoofamee; akka waliigala biyyaatti hanqina xaa'oorraa kan ka'e naannichaaf kan hayyamamee bitame kun miliyoona 5.9 yommuu ta'u; kan bitame keessaa kuntaalli miliyoona 3.5 (%60) Oromiyaa qaqqabeera.

Xaa'oo mankuusaa bule dabalatee xaa'oo kuntaalli miliyoona 4.77 waliigalaan dhiyaate keessaa kuntaala miliyoona 3.5 raabsameera. sanyii filatamaa akaakuuwwan adda addaa kuntaalli kuma 370.8 (%36) kan raabsame yommuu ta'u; keemikaalonni liitira miliyoona 2.3 dhiyaatee miliyooni 1.2 (%63) raabsameera.

Bifumaa walfakkaatuun; qorqalbi biizinasii dagaagsuufi aadaa hojii fooyyessuuf hojii hojjetamaa tureen; qaamoolee hawaasa adda addaa kuma 579 ol ta'aniif leenjiin intarpirinarshippii kan kenname yommuu ta'u; ogummaafi beekumsa hawaasa bira jiru leenjiifi teeknoolojidhaan dagaagsuun leenjiin industirii godoo namoota kuma 88 ol (%100) kennameen namoonni kuma 39 ol ta'an hojitti akka galan taasifameera.

Gama birootiin; dorgomtummaan intarpiraayizoota akka guddatu gochuun omisha qulqulluufi gahumsa qabu akka omishan taasisuuf qaawwa addaan bahe irratti hundaa'uun intarpiraayizoota haaraafi

buleeyyii kuma 198 ol (%166) tajaajilli ekisteenshinii industirii kan kennameef yommuu ta'u; teeknoolojiwwan bu'aa qabeessummaansaani mirkanaa'e 6,039 ta'an intarpiraayizootaaf dabarfameera.

Intarpiraayizoota bu'aa qabeessaa ta'an uumuun dargaggoonni keenya carraa hojii argachuu bira darbanii abbaa qabeenya akka ta'anii fi bu'uura industirii buusuuf akkaataa guddina isaanitiin ceessisuuf hojii hojjetamaa tureen; intarpiraayizoota kuma 184 ol (%108) gara sadarkaa adda addaatti kan ce'an yommuu ta'u; kanneen keessaa intarpiraayizoonni 1,021 gara guddatu giddugaleessaatti ceessisuun danda'ameera.

Hojiilee guguddoo bara bajataa 2015tti ...

Daballii gatii fi hanqina dhiyeessii xaa'oo akka addunyaatti mudate akkuma jiruutti ta'ee; qonnaan bultootni bal'inaan xaa'oo uumamaa qopheessuun akka ittifayyadaniif hojii bal'aan hojjetamaa kan jiru yommuu ta'u; bara kana kompostii idilee meetir kuubii miliyoona 96.7 (%97) qophaa'eera.

Karoora imala badhaadhinaa qabanne karaa milkaa'ina hundagaleessa ta'een galmaan gahuuf hojimaata sirna hordoffiifi deeggarsaa qinda'aafi qaqqabamaa ta'e sadarkaa hundatti karaa cimina qabuun hojiirra kan oolu yommuu ta'u; murtoo haqa qabeessa ta'e kennuuf faayidaa ragaan qabu olaanaa waan ta'eef; ragaan naannoo keenyaa teeknoolojiin

akka deeggaramu kan taasifamuu fi gama kanaan sirna gaafatamummaa hojiirra oolchuu jalqabame cimee kan ittifufu ta'a.

Karoori bara bajataa 2016 kun; karoora hiixataafi haala barama keessaa bahuun yaadaafi qophaa'ummaa olaanaadhaan hogganuu kan gaafatu akkasumas imala badhaadhinaa jalqabne karaa qajeeltoo irra kan nu geessisuufi fayyadamummaa uummata keenyaa caalaatti itti mirkaneessinu waan ta'eef; akkuma baroottan darbanii rakkoollee nu mudataniif utuu hinjilbeeffatiin qindoominaan hojjennee imaanaa lammummaa keenya akka baanun dhaama jedhan.